БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 125 (12029) | 1969 оной майн 31, суббото | Сэн 2 мүнгэн

НДА НҮХЭДЭЙ МИН НЭГЭН

үрэлтэн мүнөө гайхамшаг үе сагта—агууехэ революцион хубилалтын үедэ ажаһууна. Юуб гэхэдэ, эб найрамдакратиин, социализмын илалтанууд тухай үдэр бүри баясдээсэлнүүд ерэжэл байдаг. Иимэ оршон байдалда СССР арадай демократиин оронуудые буу зэбсэгэй хүсөөр со замһаа хадууруулхын аргагүй гэжэ уласхоорондын хар ойлгодог болонхой. Тиимэһээ тэдэнэр үзэл сурталай тапо хэжэ, дэлхэйн социалис байгуулалтые доторһоонь , национализм, шовинизм һэргээхэ, тиин үндэһэ яһа оондонь хёморуулха, шадаал һаа тэдэниие дайн байлтүймэр руу түлхихэ һанаатай.

 оронуудай эдэ мэтын хархис һанаашалгануудые бүтэхэгэхэдэ, Советскэ Союзай, арадай демократиин оронуудай бдэршэгүй бата хани барисаатай, тэрэнээ нюдэнэй сэсэгы алан хамгаална. Манай парти энэ талаар үдэр бүри угаа эри ябуулжа байдаг.

 республика дотор хаа хаанагүй—промышленна предта, колхоз, совхозууд болон эмхи зургаануудта олон онэ яһатанай түлөөлэгшэд хамта хүдэлжэ байдаг... Бүри ка үедэ хүн түрэлтэнэй ажахын, политическэ, оюун бо байдал улам интернациональна шэнжэтэй болоно. Эдэ оциализм бүхы дээрэнь бүришье интернациональна удно гээд Совет засагай оршон мандажа байха үедэ В. И. а бэлэй.

нгоо олон область, хизаарнуудай үйлэдбэриин коллекти эн гаргаһан зүйлнүүдые хэрэглээд лэ, өөһэдөө юушье шгүй үе саг Буряад ороной түүхэдэ байһан юм. Мүнөө ни Буряадай шэнжэ шарай үндэһөөрөө хубилаа, эндэ бүгдаһан продукци манай ороной 80 область, хизаарнуудын гүрэнүүдтэ эльгээгдэдэг болоо. Имагтал эрхим шанар укци гаргаха, табан жэлэйнгээ түсэб амжалтагахын түлөө тэмсэхэ, тиигэжэ интернациональна уялгаяа аар бэелүүлхэ зорилго манай хүдэлмэришэн ангиин анхай байна. Авиационно заводой, нарин сэмбын фабЗ-гэй, судна бүтээлгын, «Теплоприбор» заводуудай пар изацинуудта энэ хүдэлмэри яһала һайнаар ябуулагдана. «Теплоприбор» заводто нэгэ стенд бии юм. Продукциинь н саанахи гүрэнүүд тэрээн дээрэ заагданхай. Эдэ оронуу лаар заводой хүдэлмэришэд ходо һонирхожо байдаг. аяншалгада ошоходоо, продукцяа эльгээдэг оронуу элэгшэдтэй уулзадаг. Мүнөөшье заводой хэдэ хэдэн түришэд Болгари ошохоор бэлдэжэ байна. Эдэнэр һөөргөө водойнгоо хүдэлмэришэдтэ һонниоо хөөрэжэ үгэхэ юм. ануд эндэ гурим заншал болонхой. Совет орон соогуу элмэришэдэй аяншалаад бусахадань, заводой партийна уулзалга хэдэг байна. Ахалагша инженер К. И. Немилов республикануудаар ябажа ерээд, аха дүү арадай түй хай нүхэдтөө хөөрэжэ үгөө.

национальна хүмүүжүүлгын аша үрэ манай үдэр бүриин харагдана. Юуб гэхэдэ, коллектив бүхэнэй ажабайдал ин национальна, интернациональна политикын бодото ээр жэшээ болоно. Жэшээнь, Хяагтын аймагай «Пограхозой гурбадахи отделениин һү һаалиин фермэ эрхим иинэй суурхана. Эндэ хорёод хүн хүдэлдэг. Удмуртка рова, татарка Рахиля Сабитова, украинка Лидия Ятчен иколай Овсянкин, буряад Лидия Аюшеева болон бусад д амн нэгэдэн, ажал хэрэгээ урагшатайгаар ябуулна. үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд—эдэнэр эбтэй эетэй нэгэ болонхой хүдэлжэ байдаг.

 партийна комитедүүд ажалшадые интернациональна отойгоор хүмүүжүүлхын тула ехэ хүдэлмэри ябуулна, екци ба хөөрэлдөөнүүдые, асуудал-харюугай үдэшэнүүнэ.

дэнэй хажуугаар ажалшадые интернациональна суртал үүжүүлхэ хэрэгтэ дутагдалнууд бии гэжэ мэдэрхэ хэин зарим райкомууд, партийна организацинууд энэ саг үргэлжэ хүдэлмэри ябуулжа хүсэд һураадүй. Манай дүү арадуудай амжалта туйлалтанууд тухай лекцинүүд ахадаа, удхынгаашье, методикыншье талаар ахир байвүүдтэ союзна, автономито республикануудай үдэрнүүд түйнь муу. Украинын гү, али Грузиин союзна республи болоһон ойп үдэртэнь тэдэнэрэй туйлалта амжалталекци уншаад, эдэ үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдые хөө зонойнь оюун бэлиг, соёл болбосорол харуулһан кон, яһалашье һонин байха бэлэй. Эдэ республикануудай ын, соёл гэгээрэлэй элитэ ажал ябуулагшадые ёһоллые үнгэргэхэ гү, али аха дүү арадуудай уран зохёолой уншагшадай конференци эмхидхэбэл һонирхолтой, хүн татаха байгаа.

өө нэгэ жэшээ дурдая. Республикын аймагуудта, колхоз, һургуулинуудта арбан зургаан арадай музей бии. Тэндэ ууд интернациональна хүмүүжүүлгэдэ тон мууса хэрэгонһээ гадна, эдээндэ интернационализмын шэнжэтэй , энэ темэдэ хабаатай стенднүүд тулюур, үзэмжэгүй.

оноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ буряад арадай олон д хамтын хэрэгэй түлөө ами наһаяа үгөөд, түрэһэн уур хэбтэнэ ха юм. Украинын ба Белоруссиин, Литва, онинн, мүн бусад хизаарнуудай үхибүүд баатарай үхэ солдадуудые шаналан ёһолно, тэдэнэй эрэлхэг зоригые тана. Тиин гэхэдэнь, манай партийна организацинууд холбоо барисаа тогтооногүй, иимэ гайхамшаг матехүмүүжүүлхы хүдэлмэрндөө хэрэглэнэгүй. Энэ асуудакомсомол ехэ юумэ хэжэ шадаха байгаа. Теэд тиигэнэ үедэ комсомолой обком, райкомууд тус асуудалаар үүдые үнгэргөөгүй. Гадна радио, телевидени энэ асуухаралаа табипагүй гэжэ онсолон тэмдэглэмээр.

уралай хүдэлмэриин эгээл шухала энэ участогта капита хархис этэгээдүүд ехэ добтолго хэжэ байһаниинь бү. Тиимэһээ партиин райкомууд, партийна организацидые интернациональна үзэл бодолоор хүмүүжүүлхэ хэ ехэ анхарал хандуулха ёһотой. Манай ороной арагэй хани барисаае улам бэхижүүлжэ, В. И. Ленинэй жэлэй ойе угтаха гээшэ манай арюун уялга мүн.

Республикын колхоз, совхозуудта хабарай тарилгын, паар хахалалгын ябаса тухай

1969 оной майн 26-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Бухыдөө таригдаһаниинь	Тэрэ тоодо: ороохо таряан	шэнинсэ	хартаабха	Паар хахалалга
Баргажанай	58	77	97	18	10
Бэшүүрэй	72	86	100,7	51	49
Зэдын	57	78	105	28	36
Яруунын	54	77	99,4	—	5
Загарайн	73	88	103	57	—
Захааминай	63	114	112	67	46
Кабанскын	86	93	102	75	—
Прибайкалиин	74	89	100,6	45	4
Хэжэнгын	76	87	109	—	43
Хяагтын	64	77	103	41	28
Мухар-Шэбэрэй	73	92	101	83	25
Сэлэнгын	65	84	104	37	34
Түнхэнэй	83	98	103	48	3
Улаан-Удын	75	97	102	61	45
Хорнин	65	84	111	—	43
«Скотооткорм» трестын	55	81	114	2	39

1969 оной майн 26-най мэдээнүүдһээ харахада, республикымнай колхоз, совхозууд эдеэ хоолой үнэтэ ургамал—шэниисэ тариха түсэбөө дүүргээд, 10 мянгаад гектараар ехые таряа. Тиигэбэшье энэ жэл 30—35 мянган гектар шэниисэ түсэбһөө гадуур тариха гэһэн социалис уялга дүүргэгдээгүй байһаар. Эдэ үдэрнүүдтэ ажахы, аймаг бүхэн энэ талаар урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхэ ушартай.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй оройн ургамалнууд түлэг таригдажа оробо. Обёос тариха түсэб 45, ешмээн — 57 процент дүүргэгдэнхэй. Захааминай аймагай ажахынууд ороохо таряа тариха түсэбөө 114 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 900-гаад гектар таряа.

Эдеэ хоолой шухала ургамал—хартаабха таригдажа хахадлаа. Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынууд хартаабхаяа тарижа дүүргэхээ байна. Тиигэбэшье энэ хүдэлмэри Зэдын, Түнхэнэй, Баргажанай, Прибайкалиин аймагуудта, «Скотооткорм» трестын ажахынуудта удааржа байна. Нютаг нютагта туршалга хэжэ үзэхэдэ, хартаабха эртэ тарихадал, баян ургаса үгэдэг байба.

Республикымнай ажахынууд энэ жэлдэ тэжээлэй үнэтэ ургамал—кукурузику ехые тарихаар хараалаанхай. Һүүлэй мэдээгээр энэ ургамал 1575 гектарта таригданхай. Илангаяа Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Зэдын аймагуудай ажахынууд кукурузику һайнаар тарижа байна. Зүгөөр Кабанскын, Хэжэнгын, Улаан-Үдын болон бусад хэдэн аймагуудта кукурузику тарилга удаарна.

Һалын дулаан үдэрнүүдтэ кукуруза таригдажа захалаа. Мүнөө 6 мянга шахуу гектарта силосэй энэ ашагта ургамал таригданхай. Бэшүүрэй, Загарайн аймагуудта кукуруза тариха түсэб 32—33 процент дүүргэгдэө. Тэрэшэлэн наран сэсэг болон силосэй бусад ургамалнууд таригдана.

Зунай эхин һарын гарахаяа байбашье, паар хахалха хүдэлмэри аали ябана. Мүнөө энэ шухала хүдэлмэриин түсэб оройдоо 30 процентдэ хүрөө. Илангаяа Баргажанай, Яруунын, Прибайкалиин, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын аймагуудай ажахынууд энэ талаар гээгдэнэ.

Июниин 10 хүрэтэр паар хахалха түсэбөө дүүргэхын, мүн оройн, силосэй ургамалнуудай тарилгые эмхитэйгээр, эрхим болзорто үнгэргэхын тула колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, механизаторнууд трактор, машинануудаа һаадгүйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ болоно. Хабарай тарилгын, паар хахалалгын түсэб дүүргэхэ гээшэ ажахы бүхэнэй нангин хэрэг мүн.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ШАГНАГДАА

Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой, Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой һаалишад үбэлэй һарануудта үнеэн бүриһөө 1200 килограмм һү һааха уялга абаад, республикын бусад аймагуудай һаалишадта хандаһан юм. Тиин һаяхан Эрхирэгэй совхозой дирекци, партком болон хүдэлмэришэдэй комитет һаалишадайнгаа социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолбо. Эндэ Ацагадай отделениин һү һаалиин табадахи гүүртын һаалишад үнеэн бүриһөө 1199 килограмм һү һаажа тушааһандаа гансашье совхоз дотороо бэшэ, мүн аймаг соогоо түрүү һуури эзэлһэн байна.

Энэ гүүртын үнинэй, дүй дүршэлөөр баян һаалишан Рыгзема Дабаева харууһалжа байһан үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 1557 килограмм һү абажа, нэгэдэхи һуурида гараа. Харин хоёрдохииень Анна Цыренова эзэлээ.

Эдэ хоёр түрүү һаалишад аймаг соогоо илажа гараһандаа Хүндэлэлэй дэбтэртэ бэшэгдэжэ, мүнгэн шанда хүртөө.

Г. БАЗАРЖАПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын Ленинэй ордента локомотив-вагон заһабарилгын заводой электромашинна цехэй эрхим хүдэлмэришэдэй нэгэн Татьяна Севостьянова. Нүхэр Севостьянова халаан бүриингөө даабарине 125 процент хүрэтэр һайн шанартайгаар дүүргэдэг юм.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

САГААН ЭДЕЭНЭЙ ЭЗЭН

Эртэ үглөөгүүр Залаагай һү һаалиин гүүртэдэ хүрэжэ ерэхэдэмнай һаалишад үнеэдээ һаажа үни дүүргэнхэй, хашаа хорёогоо сэбэрлэжэ тухагүй байба. Эдэнэй дунда наһажаалшаг нэгэ эхэнэр хашаагай зүүн хойто буланда суг хүдэлжэ байһан гурбан басагалта хандан:

— Таанад, саадахи хашаагаа сэбэрлэгты. Энээниинешни бидэ дүүргүүжэбди. Юрэдөө мүнөөдэртоо энээнһээ һалаа һаамнай дээрэ һэн,—гэнэ.

— Зай, Цыретор абгай, үнөөхи трактораа түргэлүүлхэ байгаа,—гээд тэдэ басагадай нэгэн толожо абамсаараа харюусана.

Хорёод жэлэй саада тээ Цыретор энэ гүүртэдэ анха түрүүшынхеэ һаалишанаар хүдэлхэеэ ерээ һэн. Тэрэ түрүүшынгээ жэлдэ хэды хүшэр хүндэ бэрхэшээлнүүдтэй ушарбашье, үнинэй дүй дүршэлтэй, бэрхэ һаалишадай хамһалсаһанай ашаар дабажа гараһан.

— Тиихэдэ аргагүй хүшэр бэлэй. Хорёод үнеэдые бултыень гараар эдеэлүүлхэ, һаахаш. Аргал шэбхыень гаргажа хаяхаш. Үшөө тиихэдэ тэрэ үедэ тугалшад гэжэ үгы бэлэй. Тиимэһээнь гараһан тугалаа һаалишад өөһэдөө харууһалдаг байгаабди,—гээд, Цыретор урданайнгаа байдал дурсан хөөрэнэ.

Мүнөө эндэ ташха ондоо бэлонхой. Гарай хүсөөр хэгдэдэг диилэнхи хүндэ ажалынь оньжоруулагдаһан тула һаалишадай хүдэлмэри нилээд хүнгэлэгдэнхэй.

Энэ һаалишан һүүлэй 2-3 жэлэй туршада колхоз дотороо түрүү һуурияа алдаагүй ябаһаар. Нёдондо һаалишан Цыретор үнеэн бүриһөө 3403 килограмм һү һаажа, гүрэндэ зургаа мянган килограмм һү үлүү тушаагаа юм. Тиигэжэ аймаг дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ зургаадахи һуурида гараһан байна.

Тэрэ гансашье һү ехээр һаахые оролдодог бэшэ, мүн залуу һаалишадые өөрыгөө бэлиг шазабарида һургаха талаар ехэ анхарал хандуулдаг.

Байгша оной түрүүшын дүрбэ һарын туршада энэ нүхэрнай үнеэн бүриһөө 1512 килограмм һү һааһандаа колхоз дотороо баһал түрүү һуури эзэлээ.

Мүнөө Цыретор Галданова зунай сагта үнеэн бүриһөө ехэ һү һаажа, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе ажалайнгаа эрхим амжалтаар угтахын тула бүхы хүсэеэ гамнангүй ажаллажа байнхай.

С. БИЛИКТУЕВ.

Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз.

МАНАЙ ХАНИ БАРИСААТА АФГАНИСТАНДА АЙЛШАЛАЛГА

КАБУЛ. (ТАСС). Советскэ Союзай техническэ туһаламжатайгаар баригдаһан Кабулай политехническэ институдые нээлгын баяр ёһололой майн 29-дэ болоходо, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Афганистанай Премьер-Министр Нур Ахмед Эттемади байлсаа.

Афган правительствын министрнүүд, олониитын ажал ябуулагшад, афган ба совет барилгашад, студентнүүд, профессорнүүд болон багшанар институдай конференц-зал соо суглараа.

А. Н. Косыгиние, Н. А. Эттемадиие, тэдэнтэй суг ябалсаһан хүнүүдые сугларагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Митинг эхилбэ. Институдай барилгын начальник Чинзаи, дээдэ һургуулиин ректор Зияи үгэ хэлэхэдээ, Афганистанда һайн һайхан туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө Советскэ Союзда баясхалан хүргөө.

Удаань СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин трибуна дээрэ гараа. Бэеэ даанхай байдалтай болоһоор 50 жэлэйнгээ ойе афган арадай тэмдэглэжэ байһан үдэрнүүдтэ институдые нээлгын баярай ёһолол боложо байна гэжэ онсолон тэмдэглэхэдээ, өөрынгөө эрхэ сүлөөе хамгаалһанайнгаа, бэеэ дааһаад хүгжэлгын замда ороһонойнгоо ашаар афган арад үнгэрһэн жэлнүүдтэ амжалтануудые туйлаха аргатай болоһон байна гээд А. Н. Косыгин хэлэбэ.

Хүгжэлтыень удаан саг соо империализмын һаатуулһан Азиин гүрэнүүдтэ национальна научна ба техническэ кадрнуудые бэлдэхэ зорилго илангаяа бэрхэтэй байдаг. Кабулай политехническэ институт энэ зорилго шиидхэлгэдэ шууд туһалха байна.

Энэ һургуули барилгада хабаадалсаһан афган инженернүүд болон хүдэлмэришэдые, бусад бүхы хүнүүдые А. Н. Косыгин амаршалаа. Энэ дээдэ һургуули национальна техническэ ба научна кадрнуудые бэлдэхэ шухала центр боложо үгэхэ байна.

Советскэ Союзай болон Афганистанай хоорондохи хүршэ һайн харилсаа муудхаахые хүсэгшэд урагшагүйдэхэ, имагтал эб найрамдалай, харилсаа холбооной, дэбжэлтын дайсад байһанаа харуулха гэжэ найдажа байһанаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ элирхэйлэн мэдүүлээ.

СССР Афганистан хоёрой хоорондохи али бүхы талын харилсаа холбооной хүндэлэлдэ, совет-афган хани барисаанай хүндэлэлдэ зорюулан, А. Н. Косыгин үгынгөө түгэсхэлдэ юрөөл табяа.

Политехническэ институдай барилга ба ашаглалгада хабаадаһан совет мэргэжэлтэдэй шэн зоригто хүдэлмэриин түлөө Афганистанай правительствын баясхалангые удаань үгэ хэлэһэн Афганистанай Премьер-Министр Н. А. Эттемади элирхэйлэн мэдүүлээ. Институдые барилгада, тэндэ һуралсал эмхидхэлгэдэ Советскэ Союзай үзүүлһэн туһаламжа СССР-эй үнэн туһаламжын элитэ жэшээнүүдэй нэгэниинь болоно. Энэ хадаа хоёр ороной арадуудай хоорондохи заншалта хани барисаан тухай гэршэлжэ үгэнэ.

Митингын һүүлээр А. Н. Косыгин Н. А. Эттемади хоёр ороной национальна кадрнуудые бэлдэхэ һургуулиин һуралсалай ба байрын корпусуудые хараа.

А. Н. КОСЫГИН РАВАЛПИНДИ ЕРЭБЭ

РАВАЛПИНДИ. (ТАСС). Пакистанай Президент генерал А. М. Яхья Хаанай уряалаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин хани ёһоор һанамжануудаа мэдэлсэхын тула майн 30-да Равалпинди ерээ.

ЕТ-АФГАН ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

й Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. фганистанай Премьер-Министр Н. А. Эттемааар Афганистан ерээд, 1969 оной майн 26тэр албанай хэрэгээр айлшалаа.

альна һайндэрөөрнь—майн 27-до тэмдэглэгйнь бэеэ дааһан байдалтай болоһон үдэрөөр лан, А. Н. Косыгин Афганистанай король Захир Шахта, правительствада, арад зондо ерховно Соведэй Президиумэй, Советскэ Союельствын ба арад түмэнэй амаршалгануудые гэжэ совет-афган хамтын коммюнике дотор Совет-афган харилсаанай тогтоогдоһоор 50 эл үдэр гүйсөөд, Афганистанда мүн лэ ехээр тэмдэглэгдээ.

й Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н фганистанда ошоод байха үедөө Премьер-Ми Ахмед Эттемадитай хамта Кабулдахи политехститудые нээлгын баяр ёһололдо хабаадаа. Союзай туһаламжаар баригдаһан тус институт ган инженерно-техническэ мэргэжэлтэдые бэл центр болохо байна.

 Союзай туһаламжаар бүтээгдэһэн бусад ба А. Н. Косыгин, үдэшэжэ ябалсаһан хүнүүд ожо хараба.

 совет айлшаниие үдэшэжэ ябалсагшадые да хаа хаанагүй хани халуунаар, хүндэмүү. Энэнь Советскэ Союзай арадууд тушаа афган барисаанай ба хүндэлэлгын мэдэрэлтэйгээр һайные элирхэйлэн харуулна.

й Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. фганистанай король Мухаммед Захир Шахтай, инистр Нур Ахмед Эттемадитай, мүн афган ниитын бусад ажал ябуулагшадтай уулзалга, үүдые хэһэн байна.

рисаанай, үгэеэ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн эдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ совет-афган харилсаа хүгжөөлгын ба бэхижүүлгын асуудалнуудаар, хоёр талые һонирхуулдаг уласхоорондын асуудалнуудаар, тэрэ тоодо Азиин энэ районходи байдал тухай һанал бодолоо бүтэмжэтэйгөөр зүбшэн хэлсээ.

Совет гүрэнэй үндэһэ һуури табигша В. И. Ленин, бэеэ дааһан байдалтай болохын түлөө Афганистанай тэмсэлые хүтэлбэрилэгшэд оронуудайнгаа ниитын ба политическэ байгуулалгын ондо ондоо байбашье һаань, бүрин тэгшэ эрхэ хангалгын, бэеэ дааһан байдал ба сүлөөтэ эрхэ хүндэлэлгын, дотоодынгоо хэрэгүүдтэ хамааралсангүй байлгын үндэһөөр, хани барисаата харилсаа тогтооһыень хоёр талынхид сэдьхэлээ ехээр ханан тэмдэглэбэ.

Совет-афган хүршэ һайн харилсаанай тогтоогдоһоор 50 жэлэй ойе тэмдэглэхэдээ, шиидхэгдээгүй ба арсалдаатай асуудалнуудһаа сүлөөрһэн, харилсан хүндэлэлсэлгын ба этигэлсэлгын суртал бодолоор нэбтэрһэн совет-афган харилсаанай хэлбэришэгүй хүгжэжэ, бэхижэжэ байһанда хоёр тала түгэс ханангн байһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Политическэ ямаршье эрилтэ урид табингүйгөөр, Советскэ Союз Афганистан хоёрой хоорондо бэелүүлэгдэжэ байгаа экономическа харилсаа холбоон Афганистанай арад зоной экономическа хүгжэлтэ дэбжэлтын экономическа үндэһэ һуури хангаха хэрэгтэ онсо үүргэ дүүргэжэ афган тала ханангяар тэмдэглэбэ.

СССР-эй ба Афганистанай хоорондохи экономическа харилсаа холбооной асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэн хөөрэлдөөд, хоёр ороной хоорондо баталагдаһан экономическа хэлсээнүүдэй амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байһые ханангяар тэмдэглээ. Тиихэтэеэ хамта СССР Афганистан хоёрой хоорондын заншалта хани барисаан ба үргэн харилсаа холбоон саашадаашье амжалтатайгаар хүгжэхэ, бэхижэхэ гэжэ батаар найдадаг байһанаа элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Нейтралитедэй ба ямаршье бүлэглэлдэ хамаадахагүй политика Афганистанай баримталан бэелүүлжэ байһые Совет тала үндэрөөр сэгнэнэ. Энэ политикань Афганистанай хүгжэлтэ дэбжэлтын асуудалнуудые шиидхэхэ ехэ арга боломжо хангана. Афганистан энэ политикаяа баримталан, дэлхэйн эб найрамдалта оронуудай һайшаал, хүндэлэлдэ хүртэнхэй. СССР ба Афганистан уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һуларуулан зөөлэрүүлхын, буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар түхеэрхэ ябадал болюулхын, ядерна зэбсэг тараалга тохёолдуулхагүйн тула, эб найрамдалтай байхые хүсэдэг бусад гүрэнүүдтэй хамта оролдолго гаргаха гэжэ шиидэнхэй.

Вьетнамай асуудалые вьетнам арадай хүсэл эрмэлзэлдэ харюусахаар, дотоодын хэрэгүүдтэ хариинхидай хамаархалгаһаа Вьетнамые зайсуулхаар дары түргэн, үнэн зүбөөр шиидхэхэ шухала гэжэ Советскэ Союз болон Афганистан дахинаа мэдүүлнэ. Хоёр талынхид араб гүрэнүүдтэ эсэргүү Израилиин сэрэгэй хорото балмад ябуулгын саг үргэлжэ хэгдэжэ байһые буруушаана, эзэмдэгдэһэн араб газар дээрэһээ Израилиин бүхы сэрэгүүдые сүм гаргаагүй сагтань Дүтын Зүүн зүгтэ бата бэхи, үнэн зүб эб найрамдал хангажа шадагдахагүй гэжэ тоолоно.

Колониальна зонхилолго доро байһан оронуудтахи арадуудай үнэн зүб тэмсэлдэнь али бүхы туһа хүргэхэ, тэдэниие хари газарай дарлалтаһаа дары сүлөөрүүлэн мултаруулха гэжэ хоёр гүрэнэй правительствануудай эрид шиидэнхэй байһые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, Афганистанай Премьер-Министр дахинаа лаблан мэдүүлбэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай Афганистанда айлшалһан ушар СССР-эй ба Афганистанай хоорондохи харилсаа улам хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ хэрэгтэ шухала шэнэ хубита болохо гээд этигэжэ байһанаа хоёр талынхид элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Өөртөө таатай сагта Советскэ Союзда айлшалхыень дээдэ тушаалта король Мухаммед Захир Шахые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба Советскэ правительствын даалгабаряар уриба. Энэ уряалые баяртайгаар зүбшөөн абаа.

Советскэ правительствын үмэнэһөө А. Н. Косыгин Советскэ Союзда албанай хэрэгээр айшалхыень Премьер-Министр Нур Ахмед Эттемадиие уряа. Энэнь баяртайгаар зүбшөөгдэн абтаба.

ОБЛПРОФСОВЕДЭЙ VI ПЛЕНУМ

Профсоюзуудай областной Соведэй VI пленум һаяхан болобо. Тэрээндэ ВЦСПС-эй V пленумэй тогтоолнуудые бэелүүлхын тула профсоюзуудай областной организацинн бэелүүлхэ зорилгонууд тухай Совпрофой түрүүлэгшэ нүхэр А. С. Асеевэй элидхэл зүбшэгдэбэ. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо дэлгэрһэн социалис мүрысөө эрхилхэ талаар профсоюзуудай эмхинүүдэй ехэ үүргэ дүүргэхэ байһан тушаа элидхэлшэ онсо тэмдэглээ. Саашадаа профсоюзуудай эхин организацинуудай хүдэлмэри һайжаруулха тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаһан байна.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ Хандагатайн леспромхозой рабочкомой түрүүлэгшэ Д. Р. Жалсараев, гүрэнэй худалдаа наймаанай ба потребкооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ И. И. Пилипенко, ЛВРЗ-гэй дизельнэ цехэй цехкомой түрүүлэгшэ А. Я. Иванов, Кабанскын совхозой рабочкомой түрүүлэгшэ В. А. Кузнецов, Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын рабочкомой түрүүлэгшэ И. А. Тропников, 8-дахи СМУ-гай постройкомой түрүүлэгшэ Н. М. Воронин, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ С. Б. Бальжинимаев болон бусад хабаадаба.

Пленум дээрэ КПСС-эй обкомой эмхидхэлэй-партийна таһагые даагша А. Б. Бардонов үгэ хэлэхэ зуураа, профсоюзуудай областной Соведэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай тогтобо.

С. ДАНЖЕЕВ.

Байгаалиие хамгаалха талаар РСФСР-эй Верховно Соведэй комиссиин заседани

Байгаалиин баялигые хамгаалгаһаа, бодолтойгоор хэрэглэлгэһээ тэрэнэй ашатай туһатай байлгань дулдыдаха болоно. Тиимэһээ гурим сахидаггүйшүүлтэй тэмсэлээ шангадхаха тухай асуудалые майн 29-дэ зүбшэн хэлсэхэдээ, байгаалиие хамгаалха талаар РСФСР-эй Верховно Соведэй комиссиин гэшүүд ехээр һонирхоһон, шанга эрилтэ табиһан байна.

Зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа комисси тогтоол баталан абаа. Гурим сахидаггүйшүүлтэй тэмсэл шангатхаха, байгаали хамгаалха тухай хуули зорюута эбдэгшэдые хэһээхэ бүри шанга хэмжээнүүдые сүүдэй органууд абадаг байхань шухала гэжэ комисси тоолоһон байна.

„АВТОМАТИЗАЦИЯ-69“ ГЭЖЭ ВЫСТАВКЭ ХААГДАА

Москвагай Соёлой ба амаралтын парк соо, Үйлэдбэри автомадаар зэбсэглэдэг мүнөө сагай хэрэгсэлнүүдые харуулха «Автоматизация-69» гэжэ уласхоорондын выставкэдэ хабаадаһан 23 ороной гүрэнэй тугууд майн 28-да буулгагдаа. Советскэ Союзай таһагые хүн зон ехэтэ һонирхон хараба.

(ТАСС).

„КОСМОС-284“ НИИДЭБЭ

Газарые тойрон дабшалаг «Космос-284» гэжэ ээлжээтэ хэмэл [illegible] майн 29-дэ Советскэ Союзһаа табигдаба. (ТАСС).

ОНШОТОЙ ТОДОРХОЙГООР, УРАН ХУРСААР

Партийно-политическэ информаци улам hайжаруулха асуудалаар болоhон үзэл сурталай худэлмэрилэгшэдэй зүблөөнһөө

Лекци, элидхэл гү, али политическэ информаци, юрын хөөрэлдөөн гү, али үзэл сурталай худэлмэриин үшөө ондоошье онол арганууд хадаа партиин арад түмэнтэй бэелүүлдэг найдамтай холбоо барисаанууд юм. Эгээл иимэhээ эдэ арга зэбсэгүүдые улам мүнхэ, хурсадхаха, улам hайжаруулха шухала гэжэ партии саг үргэлжэ заана. Мүнөө үедэ хоёр ондоо байгуулалтын хоорондохи үзэл сурталай тэмсэлэй улам шангадажа байгаа үе сагта энэ асуудалай бүришье ехэ удха шанартай болоhониинь ойлгосотой.

КПСС-эй Центральна Комитет байгаа оной февралиин 7-до партийно-политическэ информаци улам hайжаруулха хэмжээнүүдые тодорхойлhон тогтоол баталан абаhан байгаа. Эндэ hаяхан КПСС-эй обкомдо энэ асуудалда зорюулагдаhан үзэл сурталай худэлмэрилэгшэдэй зүблөөн болобо. Дээрэ заагдаhан тогтоолой ямараар бэелүүлэгдэжэ байhан тухай, партийно-политическэ информаци hайжаруулха тулада ямар хэмжээ ябуулагдаhан тухай бэелүүлхэб гэhэн элидхэл партиин обкомой пропаганда, агитациин таhагые даагша **Л. Я. Похосоев** хэбэ.

Информаци дамжуулха арга хэрэгсэлнүүд олон янзын болонхой. Хөөрэлдөөн, политическэ информаци, элидхэл, лекциһээ эхилээд, хэблэл, радио, телевидени хүрэтэр олон янзын аргаар хүн зон элдэб hонинуудые дуулалдаг байна.

Партийна организацинуудай зүгһөө олониитын дунда политическэ информациин ямараар табигданиб гэжэ хараха болоо hаа, зарим аймагуудта ямаршье hайн үлгэр жэшээнүүд бии гэшэ. Кабанскын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта энэ хэрэг hайжаруулхын тулада ехэ хэдэн хэгдэжэ байна. Жэшээнь, КПСС-эй Кабанскын, Улаан-Үдэ городой Октябрьска райкомууд үнгэргэгшэ жэлдэ хэгдэhэн худэлмэриин сэгнэлтэ тобшолборо хэжэ, партиин бүхы организацинуудта эльгээгээ. Ингэжэ районно партиин организаци бүхы коммунистнуудые хэhэн ажалтайгаа танилсуулам мэдээсэ. Мүн Хэжэнгын аймагта политическэ информаци hайжаруулха тодорхой хэмжээнүүд абтажа байна. Агитаторнууд, политинформаторнуудай уялганууд тодорхойлоод, түс тустань даабари үгтэнхэй. Ажахы бүхэндэ 4—5 политинформаторнууд худэлдэг, тиихэдэ агитатор бүхэндэ 10—10 айл даалгагданхай. Эдэ үзэл сурталшад орон, республика дороо болоожо байhан, мүн хилын саанахи hонинуудые хүн зондо дуулгана. Политинформаторнууд тоо, баримтанууд, үйлэ хэрэгүүдые шэнжэлэн ажаглалта хэдэг юм. Мүн Улаан-Үдын "Худеэгэй аймагта политическэ информаци яhала барагаар табигданхай. Эндэхи «Советская Россия», «Восход» колхозуудта энэ хэрэг hайнаар ябуулагдана.

Партийно-политическэ информаци hайжаруулхын тулада партиин олон райкомууд элдэб арга методуудые хэрэглэдэг болоо. Энээн тухай үгэ хэлэгшэд заримыень харуулая.

В. Н. Башкеев, партиин Октябрьска райкомой секретарь. район дотор 207 политинформатор худэлдэг. Эдэнэй зариманиинь hайнаар, нүгөөдүүлэнь бирагүйгөөр худэлөө азб даа. Политическэ информаци хэлаанай забhарта, үглөөгүүр (орой болоhон хойно хэдэг) үнгэргэхэдэ, hайн гэжэ тодоронхой. Хүтэлбэрилэгшэд политинформаторнуудаар худэлдэг юм. Нарин сэмбын, нооhо угаадаг фабрикануудта, автобаза болон бусад предприятинуудта политическэ информаци яhала hайнаар эмхидхэгдэнэ. Гадна ленинскэ пятница эмхидхэгдэдэг — хүтэлбэрилэгшэд олониитотэй hарадаа нэгэ уулзадаг болоо. 3—4 дахин иимэ уулзалтанууд эмхидхэгдээд байна. Эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэhээ гадна, манай райком хүн зоной культурна эрилтэ тодорхойлхо зорилгоор түрүүшын туршалга-шэнжэлэлгэ хээ. Залуушуул, студентнэрэй, hурагшадай дунда социологическа шэнжэлэлгэ хэгдээ. Республиканска больницада, мяха-консервын комбинадта, сэмбын фабрикада иимэ шэнжэлэлгэ хэhэн байнабди. Энээнэй дүн юу харуулнаб гэхэдэ, залуу үетэнние уласхоорондын асуудалнууд ехээр hонирхуулна. Лекци, информаци энэл асуудалаар шагнаха дуратай байhан тухайдаа эдэнэр мэдүүлбэ. Политическэ, экономическа, литература ба искусствын асуудалнууд мүн эдээниие hонирхуулна. Иимэ шэнжэлэлгэ саг сагта хэхэ шухала гэжэ ойлгогдоо. Энэ зорилгоор партиин райкомойнгоо дэргэдэ социологуудай штатнабэшэ бүлэг бии болгообди.

Н. И. Крючков, КПСС-эй Түнхэнэй райкомой секретарь: В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, партийно-политическэ худэлмэри улам hайжаржа байна. Саашадаашье улам дэлисэтэй болгохо арганууд бэдэрэгдэнэ. Энэ зорилгоор манай райком үзэл сурталай худэлмэриин харалга хэхэ гэжэ шиидэhэн байгаа. Мүнөө энэ харалгын түрүүшын шатын дүн гаргагдаа. Тиин иимэ хэмжээн туhатай гэжэ тоолонобди. Үзэл сурталай худэлмэриин бүхы hалбаринууд хаа хаанагүй hайжаржа эхилээ. Олониитын дунда манай ябуулдаг политическэ худэлмэриин онол аргануудай алиниинь туhатайб гэжэ хоёр нютагта шэнжэлэлгэ хэгдээ. Энээнэй дүнгүүд юу харуулааб? Үзэл сурталай зарим зэбсэгүүд аша үрэ багатай гэжэ тодорбо. Жэшээнь, клубта хүнүүд үсөөн ябана, лекцидэ хүн зоной хахад хубинь ерэнэ. Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, үзэл сурталай худэлмэрилэгшэдэй урда улам ехэ эрилтэнүүдэй табигдажа байhые, хүн зоной соёл болбосоролой улам дээшэлhые гэршэлжэ байна.

А. М. Лукьянов, КПСС-эй Кабанскын райкомой секретарь: промышленна предприятинуудта 7 хоног соогоо нэгэ удаа политинформатор мэдээсэл хэдэг гуримтай. Худэлмэришэдэй дунда политинформаци яhала барагаар эмхидхэгдэhэн гэжэ тоолоходо болохо. ЦКК-да политинформаторнуудай hургуули худэлжэ байдаг. Зүгөөр худөө ажахын худэлмэрилэгшэдэй дунда информаци жэншэдгүй hайнаар эмхидхэгдээ гэхын аргагүй. Байгалай совхоздо энэ хэрэг муу бэшээр ябуулагдана.

Политическэ информацине hайжаруулха тухай бодомжологдоно. Бүгэдэндэ хабаатай тематика эндэ зохёохын аргагүй, юуб гэхэдэ, предприяти гү, али ажахы бүхэн өөрын онсо шэнжэтэй, эрхэ байдалтай гэшэ. Тиимэhээ политинформаци ябуулха гурим гэхэ гү, али технологи зохёохо шухала. Манай хэhэн хөөрэлдөөн, харуулан ойлгуулха агитаци болон бусад булта нэгэ шэглэлтэйгээр ябуулагдаха зэргэтэй. Гэзшье hаа, политическэ информаци мүнөө сагай эрилтэдэ хүрэнэгүй, энэ хэрэгтэ дутагдалнууд олон. Юуб гэхэдэ, үзэл сурталай худэлмэридэ партийна, советскэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэдые, депутадуудые бултыень хабаадуулжа шадагданагүй.

Уласхоорондын, экономическа, ниитэ-политическэ, сэрэгэй патриотическа асуудалнуудаар политинформаторнуудые мэргэжүүлэн, арад зоной дунда политическэ информаци хэхэ шухала гэжэ элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд онсо тэмдэглэбэ.

Олониитын дунда информаци дамжуулдаг шухала зэбсэгүүд болохо газетэнүүд, радио, харуулан ойлгуулха зүйлнүүд — эдэ бүгэдые hайжаруулха хэрэгтэ энэ зүблөөн дээрэ ехэ анхарал табигдаба.

Аймагуудай газетэнүүд информаци hайжаруулхын тулада яhала юу хээ хэжэ эхилээ, зарим газетэнүүдэй хуудаhануудта саг соогоо, зохид соонь информацинууд үгтэжэ байдаг болоо гэжэ элидхэлшэ Л. Я. Похосоев мэдээсэбэ.

КПСС-эй Хяагтын райкомой секретарь **П. Е. Белоозеров**, КПСС-эй Зэдын райкомой секретарь **П. Т. Манзаров**, КПСС-эй Сэлэнгын райкомой секретарь **К. Д. Лубсандоржнев** гэгшэд газетэ болон нютагай радио-дамжуулгые улам hайжаруулха тухай, тэдэнние үзэл сурталайнгаа худэлмэридэ хэрэглэдэг дүршэл тухайдаа хөөрэбэ. Жэшээнь, Хяагтын аймагта корреспондентнүүдэй 14 пост байгуулагдаа. Тиигээд майн 20-до худэлмэришэн, худөө бэшэгшэдэй семинар үнгэргөө. Эндэ аймагай 1, нютагуудтахи 3 радио-дамжуулга хэгдэжэ байдаг. Эдээнэй худэлмэри hайжаруулха зорилгоор түсэб табигданхай. Элдэб мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд радиогоор үгэ хэлэдэг юм. Кудара-Сомондохи радио-дамжуулга hайнаар худэлдэг. Худөө ажахын мэргэжэлтэд, багшанар, совхозой хүтэлбэрилэгшэд радиогоор үгэ хэлэдэг гуримтай.

Мүн зэдынхид политическэ худэлмэридөө нютагайнгаа радио, газетэ хэрэглэдэг байна. Энээн тухайдаа нүхэр Манзаров дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ.

Эдэ бүгэдэнэй хажуугаар аймагуудай, мүн республикынгшье газетэнүүдэй хуудаhануудта информаци hайжаруулха тухайда олон ажаглалта, hанамжануудые элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд тэмдэглэhэн байна. Жэшээнь, Бэшүүрэй, Хяагтын, Яруунын болон бусад аймагуудай газетэнүүдтэ информаци мууса табигданхай. Партийна комитедүүдэй, райкомуудай худэлмэри тухай газетэнүүд тон багаар бэшэнэ. Агитаторууд, политинформаторнууд, лекторнүүдэй худэлмэри мүн лэ мүртэйгөөр харуулагданагүй. Тэрээнhээ гадна эдээндэ туhаламжа боломоор материалнууд — шэнжэлэлгэнүүд, тобшолборинууд газетэнүүдэй хуудаhануудта хомор.

Аймагуудай радио-дамжуулгын редакцинууд сагаа зүбөөр хэрэглэжэ шаданагүй. Удха түгэлдэр, уран хурса дамжуулга эмхидхэхын орондо элдэбын соносхолнуудые дамжуулаад, үгтэhэн сагаа hалгана. Кабанскда болон бусад аймагуудай центрнүүдтэ иимэ дутагдалнууд бии байhаар. Информаци дамжуулдаг энэ шухала зэбсэгые hайнаар, зүб мүрөөр хэрэглэхэ хэмжээнүүдые абахаар саг болоо.

Ямаршье асуудалаар абтаhан мэдээсэлые саг соонь хүн зондо дуулгаха гэшэ партийно-политическэ информаци hайжаруулха шухала арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн энэ болоно. Гэтэдэжэ, сагhаа хожомдожо, хүн зондо дуулгахада, тэрэ мэдээсэл hониёо буурадаг гэшэ ааб даа. Тиимэ тула элидхэлшэд, политинформаторнууд, лекторнүүд, газетэ, радио болон бусад энэ хэрэгтэ ехэ hаналаа табиха болоно.

Политическэ информаци дамжуулдаг бүхы зэбсэгүүдые хурсадхаха, бүхы дээрэнь үзэл сурталай худэлмэри hайжаруулхын тулада оролдохотоё хамта арад зоной культурна эрилтэ, сэдьхэлэй байдал элирүүлхые оролдохо гэшэ партийна комитедүүдэй тон шухала зорилго гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад онсолон хэлсэбэ. Ажалша олониитын зүгһөө оролhон бэшэгүүд, гомдолнууд, эрилтэнүүд, мүн лекцинүүд, хөөрэлдөөнүүд, уулзалганууд дээгүүр ажалшадай табиhан асуудалнууд — эдэ бүгэдэ хадаа хүн зоной сэдьхэл бодолые элирүүлhэн мэдээсэлнүүд болоно. Ажалшадай зүгһөө оролhон эдэ информацинуудые шэнжэлжэ, хаража үзэхэ, энээндэнь анхаралтайгаар хандаха шухала.

Политинформаторнуудые бэлдэхэ, hургаха хэрэгтэ ехэ hаналаа табиха, информацинуудые гүн гүнзэгы удхатай, уран хурса найруулгатай болгохоор, совет гурим ёhонуудаа этигэмээр номножо hурахаар түсэблэхэ шухала.

Зүблөөнэй эсэстэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. У Модогоев** дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, үзэл сурталай худэлмэрилэгшэдэй үмэнэ шухала зорилгонуудые табиба.

КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **А. А. Бадиев** зүблөөнэй худэлмэри согсолоо.

КОЛХОЗОЙ ЖЭШЭЭТЭ УСТАВАЙ ПРОЕКТ ТУШАА hАНАМЖАНУУД

ОМОГОРХОМООР, БАЯРЛАМААР З…

Худөө ажахын артелиин Жэшээтэ Уставай проектын хэблэлдэ толилогдоhонhоо хойшо hара үлүүтэй болобо. Теэд мүнөө манай колхозой гүүртэ, отара, бригаданууд дээгүүр ябахада, хүн зоной дунда Устав тухай хөөрэлдөөн, hанамжа бодолнуудаа андалдаан, hонирхол оройлоошье замханагүй.

Энэшье гайхалтай бэшэ. Түрэл нютагтамнай анха түрүүн хамтын ажалай эмхидхэгдэжэ, колхозой тогтоогдоhонhоо хойшо үнгэрhэн сатые, бүхы болоhон асари ехэ хубилалтануудые эрьежэ харахадань хүн бүхэндэ угаа hонин байна ха юм. Илангаяа hүүлэй арбаад жэлдэ туйлагдаhан үрэ дүнгүүдые харахадаа үнэн зүрхэнhөө омогорхонгүй байха аргагүй.

Эгээн түрүүн 1935 ондо колхозниугуудай бүхэсоюзна хоёр дугаар съезд дээрэ худөө ажахын артелиин Жэшээтэ Уставай баталагдахада, колхознай ямар байгаа hэм гэжэ hанахада hонирхомоор.

Манай Үбэр-Зөөхэй болон Нуур-Тухэм нютагай колхоз тэрэ үедэ ахирхан лэ байhан юм. Машина техникээршье үсөөн, мүнөө hанахадамни гансахан «полуторка» машинатай, хэдэн морин косилка, жатка зэмсэгтэй байгаа hэмди. Эрдэм hургуулитай нэгэшье мэргэжэлтэ гэжэ байгаагүй. Үхэр мал, хониднай эхэ эсэгэ, элинсэг хулинсагаймнай үдхэжэ байhан hү, нооhо багатай, буряад үүлтэрэй байhан hааб даа.

Гэшүүднайшье диилэнхидээ эрдэм hургуулигүй, ехэнхи ажалаа улаан гараараа хэжэ, мухар нюдаргаар туйлажал гарадаг бэлэй.

Тэрэ үеынхитэй мүнөөнэй байдалые жэшэхын аргагүй. Колхозоймнай бүхы байдал тал ондоо болоо, хубилаа, урган хүгжөө, хүн зоноймнай hуудал, байдал танигдахаар бэшэ болоо.

Мүнөө колхоздомнай 40 гаран элдэб түхэлэй, хүсэ ехэтэй трактор худэлгэгдэнэ, 30 гаран комбайн бии. 28 автомашина үдэр hүнигүй гүйлдэнэ. Урданайхидал хүнэй улаан гараараа хэхэ худэлмэри улам үсөөржэ, хаа хаанагүй оньhон техникэ хэрэглэгдэнэ.

Хэрбээ 1935 ондо нютагтаа оройдоол нэгэхэн багшатай эхин hургуулитай байhан hаа, мүнөө гол түлэб дээдэ, дунда эрдэмтэй 25 багшанартай дунда hургуули бии болонхой. Түб тосхондомнай 20 хүнэй hууритай больница баригдаа. Тэндэ хүнүүдые эмшэлхэ, элдэб үбшэнhөө hэргылхэ бүхы хэрэгтэй юумэн бии.

Гушаад жэлэй саана тээ манай колхоздо худөө ажахын нэгэшье мэргэжэлтэ үгы байгаа hаа, мүнөө дээдэ эрдэмтэй 9 мэргэжэлтэ худэлнэ. Малшад, хонишод, механизаторнуудnай гол түлэб эрдэм hургуулитай, урдаа байhан ямаршье зорилго шиидхэжэ шадаха хүсэн болонхой. Эдэ бүгэдын ашаар артелиин экономико нилээд бэхижэжэ, ашаг олзомнай жэлhээ жэлдэ дээшэлнэ, абаhан продукциимнай хэмжээн бүрил ехэ болоно байна. Эбэртэ бодо малнай гол түлэб hайжаруулагдаhан симментал үүлтэрэй, хонинай хуу нарин ноохотой болонхой.

Хүсэ ехэтэй машина техникээр олон болоhоной ашаар хэдэн зуун жэлдэ ойроо хүртөөгүй Сэлэнгэ, Сүхэ мүрэнүүдэй эрье шадархи шэнэ газарые элдүүрилэн ашаглана. Мүн хэр үгhаа хойшо нилээд ехэ сабшалан, бэлшээримнай үhанай үертэ абтажа, айхабтар ехэ гарза хохидолдо оруулдаг аюулые өөhэдынгөө хүсөөр усадхаха шадалтай болообди. Газарай хүрьhэнэй hалхинда хиидэжэ, үлеэгдэжэ гэмтэлэг, муудадаг аюулые сараха, хамгаалха аргатай болотдоо.

Жэшээтэ Уставай хүсэндөө хүргэгдэхэдэ, колхозой ажабайдал бүри hайн, болбосон болохо, улам саашадаа шэнэ шатала хүгжэхэ байhаниинь лабтай.

Саашань худөө ажахын артелиин энэ Жэшээтэ Уставай проектын олоной дунда зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа хадань өөрынгөө нэгэ ажаглалта хэхэ хүсэлэнтэйб.

Мүнөө худөө ажахыда эрдэм ухаанай түйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэ… бэлиг түгэлдэр мэр… жэлhээ жэлдэ олон бол… сагта тэдэнэй үүргэ, … гые, уялга болон эрхые … болгохо шухала гэжэ h… Худөө ажахын мэргэжэл… байhан hалбари бүхэнд… инженер шэнги — ёho… полог, үйлэдбэрине эм… шэнэ юумэ нэбтэрүүлэ… зэргэтэй. Худөө ажах… лиин Жэшээтэ Устав ло… жэлтэд тухай анхарал … гаар табигдана гэжэ … Тиимэhээ энэ асуудалые … нэмэжэ оруулхаар байн…

Мүн колхозой ерээдү… залуушуул тухай, та… дөө ажахын элдэб … hургаха, тиихэдэ хүбү… гадые колхозой тэдхэм… ла, дээдэ hургуулинуу… жа, hөөргөө ерэжэ худэ… гэжэлтэд болгохо тухай … хоор ха. Бидэ, наhата… хүнүүдэй мүнөө хэ… ажал, хэрэгые үхибүү… гэлжэлүүлхэ ёhотой ха…

Колхозой ажабайдала… ли — Уставай проектые … хэлсэжэ байхадаа ажа… шадаймнай эдэбхи үүсх… дэбжэлтэ улам бадарж… багша В. И. Ленинэй … 100 жэлэй ойе нэрэтэ… гөөр угтахань лабтай.

Б. ШАГД…
Сэлэнгын аймагай «З…» колхозой түр…

hАЙШААН ДЭМЖЭБЭ

Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй худэлмэришэд байгаалиин баялигые хамгаалха, арьбадхаха талаар тусхай уялга абаад, республикынгаа бүхы предприяти, колхоз, совхозуудай, эмхи зургаануудай, hургуулинуудай коллективүүдтэ hаяхан хандаhан байна. Энэ hайшаалта үүсхэлыень манай Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай худэлмэришэд нэгэн дуутаар дэмжэбэ.

Тиигэжэ тус комбинадай худэлмэришэд өөhэдынгөө ажаhуудаг тосхоной гудамжада 2 мянган улиангир, 5 мянган элдэб модо hуулгаха, 2 мянган дүрбэлжэн метр талмайда олон жэлэй ногоо тариха гэhэн социалис уялга абаба. Урдаа табиhан энэ зорилгоёо заатагүй бэелүүлхээр шиидэhэн худэлмэришэд олооро үйлсэдэ гаража худэлнэ.

Коммунист Р. Толстиковой даадаг участогай худэлмэришэд бороогой уhа урадхуулха hубаг хараалhан болзорhоо урид малтажа дүүргэбэ. Соцгородойнгоо үйлсэ сэбэрлэхэ талаар тэдэнэр ехэхэн хэмжээ ябуулга харааланхай.

Агаар сэбэрлэхэ талаар эндэ яhала юумэн хэгдэжэ байна. Нүүрhээр худэлдэг котельнэнүүд шэнгэн түлишэдэ оруулагдана. Байгша он соо үшөө хоёр котельнэ шэнгэн түлишөөр худэлдэг болохонь. Мүн 4,5 мянган дүрбэлжэн метр талмай асфальтаар хушагдаха.

Наймша ногоогоор hалбарhан үзэсхэлэн гоё сэсэрлигүүд эндэ байгуулагдаха юм. Тус комбинадай худэлмэришэн бүхэн 3 үдэр соо соцгородогойнгоо гудамжануудые ногоорүүлхэ худэлмэридэ хабаадалсаха гэhэн шиидхэбэри гаргаа.

Г. ХАРЧЕНКО.

Михаил Люц гэгшын хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай барилгын бригада ажалдаа ш… Энэ бригадынхид мүнөө Улаан-Үдын модоной заводой худэлмэришэдэй ажаhууха 140 … шэнэ гэр барижа байнхай. Зураг дээрэ: Михаил Люц гэгшын хүтэлбэрилдэг бригада. Э. ЛАПИНАЙ …

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛ…

Газетэ ба партийна организ…

Баргажанай аймагай ажалшад В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойе эрхимээр угтахын тула ехэ худэлмэри ябуулжа байдаг. Эндэхи ажахынууд hүүлэй 5 жэлэйхидэ орходоо ороохото ургамалнуудай ургасые гектарай 4—5 центнерээр дээшэлүүлхэ, тэрэ тоодо уhалагдадаг газарай гектар бүриhөө 8—10 центнерээр ехэ ургаса хуряадаг болохо зорилго табина. Тиигэжэ мүнөө жэлдэ түсэбөөр хараалагдаhан 33 мянган центнерэй орондо 66 мянган центнер ороохо таряа гүрэндэ худалдаха гэжэ шиидэнхэй. Тэрэшэлэн мяхан, hүн, нооhон гэхэ мэтэ түсэбhөө hурагүй ехээр худалдагдаха байна.

Эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада аймагай ажахынуудай партийна организацинууд хүн зоной дунда ябуулдаг эмхидхэлэй болон политическэ худэлмэреэ эрид hайжаруулха, ажалшадай урма зоригыень улам бадаруулха, тэдэнэй дунда социалис мүрысөө тодо hонороор дэлгэрүүлхэ ушартай болоно бэзэ. Энэ талаар колхоз, совхозуудай партийна организацинууд яhала худэлмэри ябуулдаг гэжэ **«Баргажанай үнэн»** газетые нраад байхада элирнэ. Газетын хуудаhанда парткомуудай секретарьнар, партбюрогой гэшүүд, партгруппоргнууд, пропагандистнар өөhэдынгөө дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэдэг, дутуу дундануудаа шүүмжэлдэг байна. Жэшээлхэдэ, майн 1-нэй номерто Баргажанай совхозой парткомой секретарь А. Елшиной статья толилуулhан юм. Эндэхи коммунистнууд имагтал өөhэдөө түрүү зэргэдэ ябадаг бэшэ, мүн ниитын ажал хүгжөөхэ хэрэгтэ совхозойнгоо худэлмэришэдые зоригжуулан элсүүлдэг, эгээл харюусалгатай ажал худэлмэрие бэедээ даажа абадаг юм. Һубын отделениин ахалагша хонишон Ц. Буянтуев, мүн А. Мисюркеевэй даадаг МТФ-гэй партийна бүлэгүүдэй коммунистнууд ажалдаа шэнэ, түрүү зүйлнүүдые, эрдэм наукын туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ гэжэ оролдодог, социалис мүрысөөнэй дэлисые улам үргэдхэн хүтэлбэрилдэг юм. Коммунистнуудай иигэжэ hаналаа табяад, орол доод байхада, совхозой Һубын отделениин ажал хэрэгшье эли бодо hайжараа бэшуу. Партиин ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, эндэхи коммунистнар бүхы ажалшадтаяа хамта хонидойнгоо тоо толгой нёдондонойхидо орбол нилээд олошоруулhан, хурьгадыешье мүнөө жэлдэ олоор абаhан, hүшье ехээр haaдаг болоhон байна. Иигэжэ партийна организацинуудай дүй дүршэл харуулдагынь аймагай газетын hайн талань болоно.

Аймагай газетэ партийна организацинуудай ябуулдаг худэлмэриин онол арга тухайнь юрэл дурдаад лэ үнгэршэдэг бэшэ, харин партийна суглаанууд дээрэ абтаhан шиидхэбэринүүд тухай, коммунистнуудай абаhан партийна даабари тухай мүн лэ дэлгэрэнгыгээр бэшэдэг юм. «Тоосоото hунгуулиин партийна суглаануудай шиидхэбэри шалганабди» гэhэн гаршаг доро иимэрхүү удхатай статья, корреспонденцинүүд толилогдоно. Тээсгэн газетын хуудаhанда «Гол зорилго гэжэ тоолохо...» гэhэн статья тунхаглагдаа. Тэрээн соонь «Сельхозтехникын» Онёогоч отделениин парторганизациин тоосоото hунгуулиин суглаан дээрээ абаhан шиидхэбэринь хэр дүүргэгдэжэ байнаб, гүрэнэй түсэб бэелүүлгэдэ худэлмэришэдэй коллективые парторганизаци хэр элсүүлнэб, социалис уялгануудынь ямараар дүүргэгдэнэб гэжэ хэлэгдэнэ. Эндэхи 20 коммунистын арбан дүрбэниинь сэхэ үйлэдбэри дээрэ ажалладаг, худэлмэришэдөө дахуулан ябадаг, эмхидхэн элсүүлдэг, хүмүүжүүлдэг юм. Тиихэдээ партбюро отделениин захиргаантай үгээ ойлголсон худэлдэг. Коммунистнууд тус тустаа даабаритай. Автомобильна цехтэ мүрысөөнэй ямараар дэлгэрүүлэгдэhэнэй түлөө коммунист А. Евсевлеев, тракторно-моторно цехтэ — М. Цыремпилов, мал ажалай фермэнүүдые оньhожоруулгын түлөө — А. Паутов, автогаражда мүрысөөнэй ямараар дэлгэрүүлэгдэhэнэй түлөө В. Реховский гэхэ мэтэшэлэн харюусадаг. Коммунистнууд складуудые дулаасуулха, зайн галай түхеэрэлгэ оньhошолон тодхоо, уhа зайн галаар бүлеэдхэдэг болгоо. Энээнhээ гадна, партиин гэшүүд хэhэн худэлмэриин шанарай түлөө ехэ тэмсэл ябуулдаг. Тиигэжэ эндэхи нэгэ цех соо «худэлмэришэ хүнэй hэшхэл — ОТК-hаа (… хиналтын таhарhаа) hур… тэй» гэhэн плакат ар… тэй байдаг.

«Баргажанай үнэн» … сал hайн зүйлнүүд ту… гэhэн hанал эндэ түр… Тиимэ бэшэ. Хүнүүд … тэйгөөр анхардаггүй, … төө ажахыгаа даамай… хэ, мяха, hү, ороохо … гээр абадаг болохо хэр… на организациин анха… хүсэ шадалые ханд… оролдодоггүй хүтэлб… нюуса далдагүйгөөр … Хурамхаанай совхоз… 3 полевой стан меха… ряашадые угтан абаха… шэ байба. Толстихи… станда үнгэржэ ерэхэ… ондо тэды гектар тар… гэhэн, уряа үлгөөтэй … бүришье hаа гайхама… дайралдаба. Агрономо… залуу мэргэжэлтые с… рекци поварой туhала… hон байха юм.

Харуулан ойлгуулха… эмхидхэлгын Дэрээнэй … рагүй байhан тухай га… гутангяар бэшэнэ, … партийна организаци… ралда табина.

Партийна темээр … таяа хөөрэлдэхэдөө, … уран хурсаар, ёhотой… дорьбоо сортоотойгоор, … дэб олон жанрнуудые … хэрэглэхэ уялгатай б… «Баргажанай үнэн» д… нууд тухай дурдахада… нуудаа халирхайдуулх… зарим ушарта зэмэтэ… нэрыеньшье дурдана… на асуудалаар тус газ… бэшэг даншье hаа хомо… гансашье партийна ас… шэ, мүн профсоюзай, … худэлмэрилэгшэд байhа… зетын хуудаhанда ста… лүүлдэг байха юм.

Партийна худэлмэри… зын асуудалаар тоб ба… тойгоор, уран дэлисэт… хэ хэрэгтэй. Тиимэhээ … нууд партийна худэлм… hайса мэдэхэ, партийн… цинуудтай газетын хо… саае улам бэхижүүлхэ … лоно. Энэ хадаа мүнөө … эрилтэ бшуу.

ТҮГЭСХЭЛЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

Партийна hуралсалай жэлэй hүүлшын хэшээлнүүд хаа хаанагүй үнгэргэгдэжэ дүүрэбэ. hаяхан Зүүн-Сибириин технологическа институтда экономическа семинарай түгэсхэлэй конференци hонирхолтойгоор үнгэрөө.

Мяха ба hүнэй продуктнуудай технологиин факультедэй декан Т. В. Мягенькая, тус институдай багшанар З. А. Самоварова, М. И. Полозов, В. Ф. Иванов, С. В. Найданова, Т. С. Аносова гэгшэд гүнзэгы удхатай элидхэлнүүдые хэжэ, суглаагшадые hонирхуулаа. Эдэ элидхэлнүүдэй темэнь иимэ: «В. И. Ленин финансова капиталай гол удха тухай», «Капитализмын кризис ба мүнөөнэй байдалда тэрэнэй гүнзэгырэлгэ», «Мүнөө үеын неоколониализм» гэхэ мэтэ.

Энэ конференци дээрэ хэдэн hурагшад үгэ хэлэжэ, элидхэлшэдтэ ажаглалта хээ, hанамжа дурадхал оруулаа, асуудалнуудтаа дэлгэрэнгы харюу абаа.

hүүлээрнь бүхы 32 hурагшад ленинскэ экономическа агуухэ hургаалые hуралсалай шэнэ жэлдэ шудалжа үргэлжэлүүлхэ гэжэ шиидэбэ.

Н. ПРОЗОРОВ,
экономикын эрдэмэй кандидат.

„БУРЯАД ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

"ХААНАҺАА МАЛГАЙ АБАЛТАЙБ?"

Иимэ гаршагтай корреспонденци манай газетын мартын 13-най номерто толилогдоhон байгаа. Корреспонденци соо «Һүүлэй үедэ хотын болон худөөгэй эд бараанай магазинуудта ехэшье, багашье хүнэй үмдэмөөр зохид hайн малгай олохонь бэрхэтэй болошоо. Энэ ямар шалтагаанhаа болоно гээшэб, энээндэмни харюусажа үгыт, республикын худалдаа наймаанай хүтэлбэрилэгшэд» гэжэ Мухар-Шэбэрэй «Загаснкий» колхозой гэшүүн пенсионер Цыдыпов бэшэhэн юм.

Корреспонденци дотор хэлэгдэhэн баримтанууд булта тодороо. Ехэ, бага хүнэй үмдэхэ малгай оёдог оёдолэй фабрикануудта хэрэгтэй болодог эд бүдүүд хүсэд абтадаггүй байгаа. Хоёрдохёор, республикын худалдаа наймаанай организацинууд малгай оёдог ондоо хотонуудай фабрикануудта хэдэн мянгаад тухэригэй захил хэhэн байгаа. Зүгөөр тэдэнь манай республикын захилые хүсэд дүүргэжэ шадаагүй байhан. Саашадаа иимэ юумэнэй болохогүйн тула эмхидхэлэй худэлмэри ябуулагдажа байнхай гэжэ республикын худалдаа наймаанай министрэй орлогшо нүхэр Битаев манай редакцида мэдээсэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын түрүү худэлмэрилэгшэдэй нэгэн Анна Сергеевна Крутихина.

Ф. СОРОКИНОЙ фото

[А]РАД ЗОНОЙ АЖАҺУУДАЛАЙ ХҮГЖЭЛТЫН ШЭНЭ ҮЕ

Совет экономикын мүнөө үеын хүгжэлтэ арад зоной байдал һуудалай улам һайжаржа байһанаар онсо илгаатай: ажалшадай бодото олзо доходой ургалта түргэдөө; хэрэглэмжын зүйлнүүдые хубаарилха гурим шэнэдхэн хубилгагдана, хүн зоной зарим бүлэгүүдэй багаар хангагдаха ушар усадхагдана, хото ба хүдөө нютагуудтахи ажабайдал хоорондоо дүтэрхы болоно; арад зоной хэрэглэмжэ шанарай талаар һайжарна, тэдэнэй ажаһуудалай эрилтые хангаха онол арга, һайн эд бараан улам элбэгжэнэ.

I

...альна доходой шууд түргэн ...дана һалбаран хүгжэжэ бай- ...микымнай үндэһэ һуури .... һүүлэй үедэ Советскэ ...р национальна доходой ур- ...ла дээдэ хэмжээндэ, ту- ...аа урилдажа ябана: ту- ...р хараалагдаһан 6,8 про- ...ондо 7,2 процент ургалта — ...лэй үрэ дүн табан жэлэй ...эл бүхэндэ дунда зэргээр ...т болоһон. 1969 оной гү- ...өөр национальна доходой ...5 процентдэ хүргэгдэхөөр ...ахай.

...үйлэдбэриин хэрэгсэлнүү- ...эрилгэһөө бага бэшээр ... хэрэглэмжын эд бараа ...гэһөө национальна дохо- ...адаг болоһониинь угаа һай- ...Энээнэй ашаар хүн зоной ...о доход национальна до- ...аар түргэн ургана.

...н табан жэлэй туршада ...965 онуудта) хүн бүхэнэй ...о доход 19 процентээр ур- ...о үнгэржэ байһан табан ...уушын гурбан жэл соо ехэ ...үйлагдажа, Директивэнүү- ...—1970 онуудта хараалаг- ... процентын орондо жэл ...н зэргээр 6,4 процентээр ...а жэлнүүдэйхидэ орходоо ... һураггүй түргэн, ехэшье ...л ерэхэ бүри ургалта нэ- ... процент улам дээшэлнэ. ... национальна доходой ур- ...э процентые хүн бүхэн ...ада, мүнөөнэй сэнгээр 6 ... мүнгэн, 1968 ондо—10 ... мүнгэн болоһон гээшэ.

...Союз дотор бүхы нацио- ...доой ашаглагдадаг табанай ...иинь арадай ажаһуудалай ...алгада зорюулагдана: ху- ...лэмжэдэ, культурна хан- ...коммунальна байрын ба ...ажаһуудалай барилгада. ...айлбарилан хэлэбэл, дүр- ...о бүридэһэн дунда зэргын ...ан 1968 ондо өөрынгөө ... дээрэ 218 түхэриг нэмэ- ... болоно, ондоогоор хэлэ- ...ьник гү, али телевизор, ...утал гү, али трикотажна ...аһа худалдан абаһантай

...ые материальна талаарнь ... түргэн ургалта баһал ху- ...ы болон колхозшнгуудта ...Жэшээнь, һүүлшын гурбан ...966—1968 онуудай) тур- ...мэришэд ба алба хаагша- ... хүлһэнэй ургалта 17,7 ... колхозшнгуудай ажалай ...ргөөр ба продуктаар— ... дээшэлэнхэй.

...ай байдал һуудал һайжа- ...эгтэ үргэн хэрэглэлэй эд ...бэрилгэ шиидхэхы удха ...ом. һүүлэй гурбан жэлэй ...анай орон соо хүн зоной ...ын эд бараа үйлэдбэрилгэ ...ээр дээшэлээ. 1968 ондо ... хэрэглэмжын промышлен- ...н үйлэдбэрилгэ, мүн роз- ...лдаа наймаан, ажаһууда- ... хангалга эгээл дээдэ хэм- ...үргэгдэһэн байна. Дүрбэн ...итэһэн нэгэ бүлэ дээрэ ...лоходо, розничнэ худал- ... жэл соо 178 түхэригөөр

нэмээ, энэнь 1964 ондо 83 түхэриг байһан, ажаһуудалай эрилтэ хангалгын хэмжээн энэл үе соо 8 түхэригөөр нэмээ, 1964 ондо 4 түхэриг байһан юм.

Байрын гэрнүүд улам олоор баригдана. Хэрбээ 1964 ондо город болон хүдөө нютагуудта байрын 92,7 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд ашаглалгада үгтэһэн һаань, 1968 ондо — 102 миллион дүрбэлжэн метр болоо.

Ажалай түлөөһэнһөө гадуур, ниитын хэрэглэмжын фондһоо ажалшадые хангалга шууд дээшэлнэ: түлөөһэгүй һуралсал ба медицинскэ туһаламжа, амаралта, пенси, стипендиин, тэдхэмжын түлөөһэн ба бусад хүнгэлэлтэнүүд. Дүрбэн хүнһөө бүридэһэн бүлэдэ эдэ фонднуудһаа үгтэдэг түлөөһэн ба хүнгэлэлтэ 1965 ондо дунда зэргээр 728 түхэриг, олзо доходойнь нэмэри жэл соо 80 түхэриг болоһон. 1968 ондо тэрэ хэмжээн 924 түхэриг, нэмэлтэ жэл соо—98 түхэригтэ хүрөө.

Хүн зоной бодото олзо доходой ургалта халаа оронойнгоо экономикые хүгжөөхэ талаар КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдэй ашаүрэтэйгөөр бэелүүлэгдэжэ байһаниие гэршэлнэ. Эдэ амжалтанууднай хаанаһаа эшэ үндэһэтэй гээшэб? һүүлэй жэлнүүдтэ бэелүүлэгдэһэн бүхы хэмжээ ябуулгануудые шэнжэлээд үзэбэл, 1918 ондо В. И. Ленинэй зааһан заабариһаа эхитэй юм. Бүхы ажалшадай ажана байдалые лагаад һайжаруулха тушаа хэлэхэ зуураа, имагтал социализм ниитын үйлэдбэриие бодотоор гартаа абажа, хубаарилгые эрдэм ухаанай үндэһэтэй болгохо арга олгохо гээд тиихэдэ Ильич хэлээ һэн.

Мүнөө арадай ажахын хүгжэлтэдэ, үйлэдбэрилгэ болон хубаарилгада научно-техническэ дэбжэлтэ туйлаха, арад зоной байдал һуудалые шууд түргөөр һайжаруулха зорилгоор түсэблэлгэ ба хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэ парти, правительствамнай онсо анхарал хандуулна.

Манай орон дотор бэелүүлэгдэжэ байһан экономическа реформын үг зорилго халаа предприятинуудай ажалай бүтээсые дээшэлүүлэлгэтэй, ажалшадай хубиин олзо доходой ургалгатай таһаршагүй холбоотой. Реформо экономикын хүгжэлтэдэ сэхэ нүлөөлжэ, арад зоной аша туһала үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгоно, социалис ёһоной ажахын хамаг һайн талые хэрэглэхэ арга олгоно.

II

Ажалай түлөөһэнэй гурим һайжаруулга — эрдэм ухаанай үндэһэ һуури дээрэ социалис ажахые шэнэдхэн хубилгаха шиидхэхы асуудалнуудай нэгэн болоно. Нилээд удаахан сагсоо промышленность, совет экономикын бусад һалбаринуудта хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэ гуримшуулха хүдэлмэри хэгдэжэ байна.

Парти, правительствын шиидхэбэреэр 1968 ондо совет арадай ажана байдал һайжаруулха ехэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэв. 1968 оной январиин 2-һоо хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай эгээл доодо захын салин хүлһэн 40—45 түхэригһөө 60 түхэриг хүрэтэр үргэгдөө. Зарим категориин хүдэлмэрилэгшэдэй тарифна түлөөһэн ба салин 70 түхэригтэ хүрөө, тиихэдэ хүдэлмэришэд-станочнигуудта — дунда зэргээр 15 процент нэмээ.

Холын хойто районуудта, тэдэнтэй адли эрхэ байдалтай болгогдоһон нютагуудта ажалладаг хүнүүдэй салин хүлһэн дээшэлүүлэгдэһэн байна. Мүн салин хүлһэнһөө налог даралга доошолуулагдаа, бага салин абагшадһаа налог оройлооше дарагдахаяа болёо. Жэл бүри үгтэдэг эгээл бага амаралта 12-һоо 15 үдэр хүрэтэр һунаагдаа.

Ажал хэжэ шадахагүй хүнүүдые хангалга улам һайжаранхай. Сагзуура ажал хэжэ шадахаяа болигшодто үгтэдэг тэдхэмжын хэмжээн дээшэлээ: 5—8 жэл ажаллаһан хүн һарынгаа салин хүлһэнэй 80 процент, 8-һаа дээшэ жэл ажаллаһан хүн 100 процент абаха болонхой. Зарим категориин хүдэлмэрилэгшэдэй абаха пенсиин хэмжээн дээшэлүүлэгдэһэн ба пенсидэ гараха наһан доошолуулагдаһан байха юм.

Эндэ нэрлэгдэһэн хэмжээ ябуулгануудай ашаар олон миллион ажалшадай олзо доход жэл соо аяар 6 миллиард гаран түхэригөөр дээшэлбэ. Иимэ ехэ тэдхэмжэ урдань ямаршье гүрэнэй ажалшад үзөөгүй.

Энэ жэлһээ эхилжэ барилгашад ба барилгын материалнуудай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй (хамта 9 миллион шахуу хүнэй) ажалай эрхэ байдал нилээд һайжаруулагдахань. Мүнөө дурсагдагша һалбариин хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн дунда зэргээр 23—25 процентээр нэмээгдэв.

Промышленна предприятинуудые түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда оруулха хэрэг гол түлэб энэ жэлдэ дүүргэгдэхэнь. Предприятинуудай хүдэлмэриин экономическа үрэ дүнгөөр материальна урмашуулгын фондһоо ажалдаа шалгарһан түрүү хүдэлмэришэдые шагнаха ушар тэдэнэй хубиин олзо доход дээшэлүүлхэ арга олгоно.

Мүн хүдөө ажахыдашье ажалай түлөөһэн хубилгагдана. Партиин XXIII съездын, ЦК-гай мартын (1965 оной), майн (1966 оной) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, колхозшнгуудта лаб үгтэхэ ажалай мүнгэн түлөөһэнэй гурим тогтоогдонхой. Гол хүдэлмэреэ дүүргэһэнэйнь һүүлээр үгтэдэг нэмэлтэ түлөөһэн ехэ үүргэ дүүргэнэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ нүлөөлнэ. Ажалай түлөөһэнэй шэнэ гурим бага олзо доходтой зарим бүлэдэ ехэ ашатай туһатай дээрэһээ город болон хүдөө нютагуудай хүн зоной ажаһуудалые адлирхуу болгохо хэрэгтэ туһалаа.

В. И. Ленин хубаарилгын социалис гуримые үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөхэ зорилготой таһаршагүйгөөр холбодог байһан. Хубаарилга тухай хөөрэлдэхэдөө, «хубаарилгые гансахан үнэн сэхээр хэхэ гээд хизаарлажа болохогүй, мүн үйлэдбэри хүгжөөлгэдэ хубаарилга ехэ үүргэ дүүргэдэг арга зэбсэг мүн гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй» гээд тэрэ хэлэдэг байһан.

Мүнөө үеын урмашуулга ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэтэй нягта холбоотой. Ажалай түлөөһэнэй хубилгагдаһан гурим, нэмэлтэ түлөөһэн, шан ажалшадай бодото олзо доходые дээшэлүүлнэ, ажалайнь бүтээсэ ба шанарай зэргээр хубаарилха социалис ёһо гуримые зүбөөр хэрэглэхэ эрилтэ табина. Гэхэтэй хамта предприятинуудай арга боломжо хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ, ажалаа ашаүрэ ехэтэй болгохо, хүдэлмэрилэгшэдэй шадабари мэргэжэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ урмашуулгын гуримай үүргэ улам ехэ болоно.

III

Социализм хүнэй эрилтэ хүгжөөхэ шэнэ үе сагые нээгээ. Энэ эрилтэ түргөөр ургажа, оронойнмай бүхы районуудай хамаг хүн зонһоо табигдадаг болоо. Бүхы эрилтэнүүдэй дунда ажаһуудалай эрхим һайн шанартай эд хэрэгсэл, гоё һайханаар хэгдэһэн зүйл, эрдэм болбосорол, искусство, спорт онсо һуури эзэлнэ.

Совет хүнүүдэй эрилтын түргөөр дээшэлжэ байһан ушар социализмын үг зорилготой, тэрэнэй экономическа хуули ёһо — общественны бүхы гэшүүдэй бултадаа хүсэд хангагдаги һайнаар ажаһуулгада, али бүхы талаһаа түгэлдэрөөр хүгжэлгэдэ ойртохо шэглэлтэй тааралдана.

Жэшээ болгон нимэ баримта харуулая. СССР-эй хүн бүхэндэ килограммаар абахада, хилээмэнэй зүйл хэрэглэсэнь ходо доошолоод, шэмэ ехэтэй эдеэ хоол (мяха, һү, үндэгэ, фрукт) абалгань хараа байса дээшэлнэ.

Бүдүүдые худалдан абалга нэгэ хэмжээндэ үлөөд, оёмол хубсаһа, илангаяа трикотажна хубсаһа абалга эрид дээшэлэнхэй. 1960 онһоо 1968 он хүрэтэр мебель худалдалга хоёр дахин, телевизор — гурбаһаа дээшэ дахин, холодильник — табаһаа дээшэ дахин ехэ болоо. Жэл ерэхэ бүри ажалшадай нөөсэ мүнгэн улам ехээр ургана. 1969 оной эхиндэ нөөсэлгын кассануудта байһан ажалшадай хубиин мүнгэнэй ниитэ хэмжээн 32,4 миллиард түхэриг болоһон байна.

Иигэжэ социализмын үедэ ажалшадай өөһэдынь олоһон олзо доход өөһэдынь эрилтые хангалгада, өөһэдынь бэлиг шадабариие гүйсэдөөр хүгжөөлгэдэ, эрдэм болон искусствын бүхы туйлалтануудые адли эрхэтэйгээр хэрэглэхэ хэрэгтэ ашаглагдаха гэһэн В. И. Ленинэй һургаал бодото дээрэ бэелүүлэгдэнэ.

П. МСТИСЛАВСКИЙ,
экономикын эрдэмэй доктор.

ХҮГЖЭМ ЗЭДЭЛНЭ

Ташар. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түб үдэшэлэн хүрэжэ ерэхэдэтнай, соёлой байшан сооһоо хүгжэмэй ирагуу гоё аялга ханхинан дуулдаха.

Һонирхолтой гоё концерт харуулжа байна гэжэ түрүүшээр һанахат. Үгы даа, үдэшэ бүри эндэ концерт табидаггүй юм. Харин ээлжээтэ концертдээ үдэшэ бүри бэлдэдэг заншалтай. Хооһон залай сцена дээрэ колхозой эдэбхитэдые ирагуу гоёор уянгалан дуулажа һургахын тула Владимир Дашиевич Цыденов нилээд оролдоно (нэгэдэхи зураг).

50 гаран хүнүүдые, багшанар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болон механизаторнуудые нэгэ жэгдээр, уянгатуулан дуулуулжа һургахань бэлэн бэшэ. Хүн бүхэн онсо өөрын маягтай. Тиихэдэ ташарайхид бусадые һажаахаяа эрмэлзэдэггүй, урдань үшөө хэрэглэгдээгүй нааданууды репертуартаа оруулна. Жэшээнь, хоорой дуулажа эхилхэдэ, сцена дээрэ ёохор наадан хатаржа захална. Ташарай дунда һургуулиин багша Владимир Дашиевич эрьелдээд, дуулагшадые дахуулан, хонгёо бүдүүн хоолойгоор дуулажа эхилбэ (хоёрдохи зураг).

Уран һайханай бүлгэмүүд манай республика дотор яһала олон. Дуунай аялгада тааруулан аятай зохидоор хатархыень хүн зон нюдэеэ хужарлуулан харадаг (гурбадахи зураг).

Энэ бүлгэмэйхид Үдэнгэ, Талын-Булаг гэһэн тосхонуудаар, хониной отара болон гүүртэнүүдээр ябадаг, заримдаа Зэдын аймагаар айлшалаад ерэдэг. Концерт харуулжа ябахадаа, гансашье дуу, хатар гүйсэдхэдэг бэшэ, шэг ёгто үгүүлэлнүүдые уран гоёор уншадаг юм. Һургуулиин багша Людмила Гомбоевна Тогшеева олон арадай дуунуудые уран гоёор, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмөөр дуулажа, хододоо баяр баясхаланда хүртэнэ. Нүхэр Тогшеевагай энэдхэг дуу энэдхэг хэлэн дээрэ дуулажа байһые дүрбэдэхи зурагта харуулагдана.

Юрөөгэй соёлой байшангай уран һайханай бүлгэм һаяшаг үнгэрһэн аймагай харалганда хоёрдохи һуури эзэлээ. Удаадахи харалганай үедэ нэгэдэхи һуурида гараха хүсэлэнтэйнүүд.

А. МАНТАЕВАЙ фототекст.

ХОРИИН АЙМАГТА

[ЭРДЭМ БОЛБ]ОСОРОЛОЙ АТТЕСТАТ

...н үдэшын дунда һургуу- ...эг һурагшад дүүргэбэ. ...ной һуралсалай жэлдэ 22 ...ажа байгаад һуралсаһан ...эдэнэй дунда элдэб мэр- ...зон бии. Жэшээнь, жо- ...Николай Пластинин, Ким ... Анатолий Муруев, ...ай эрилтэ хангадаг ком- ... хүдэлмэрилэгшэ Анто- ...Пашанова, хэлхээ хол- ...узелай оператор Вера ... аймагай типографиин ...етка Надежда Тарасова, ... корректор Зина Гом- ...он бусад тэдэнэй тоодо

...улиин директор Софья ... Бильдуева һурагшадта ...ой аттестат барюулха ...ал хүдэлмэридөө, саа- ...ралсалдаа амжалта туй- ...үсэһэн байна.

ТУҺАТАЙ СЕМИНАР

Майн 21—22-ой үдэрнүүдтэ аймагай медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй семинар үнгэргэгдэбэ. Семинарта врачнар болон медицинын бусад хүдэлмэрилэгшэд сугларжа, арад зоной дунда ябуулагдадаг һэргылэмжын хүдэлмэри бүхы аргаар һайжаруулха тухай хэлсэһэн, тодорхой хэмжээ ябуулга хараалһан байха юм.

ЧЕМПИОНУУД БОЛОБО

Велосипедээр хүлөөгэй спортсменүүдэй дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Улаан-Үдэдэ болоһон байгаа.

Энэ мүрысөөндэ Хориин аймагай түлөөлэгшэд: гурбан эрэшүүл, хоёр эхэнэр хабаадалсаһан юм. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Хориин совхозой спортсменка Светлана Малырова 15 километрэй зайда урилдахадаа, хоёрдохи һуури эзэлээ. Хориин спортын һургуулиин тренер Павел Корнаков эрэшүүлэй дундаһаа 25 километрэй зайда урилдахадаа, нэгэдэхи һуури эзэлээ.

Мүн баһа нааданай хоёрдохи үдэрэй урилдаанда Светлана Малырова, Должима Дондокова гэгшэд тус тустаа хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлһэн байна. Эрэшүүлэй дундаһаа Николай Цыдыпов, Павел Корнаков гэгшэд шантай һууринуудта хүртэбэ.

Мүрысөөнэй хоёр үдэрэй дүн гаргахада, Хориин аймагай түлөөлэгшэд нэгэдэхи һуури эзэлжэ, хүлөөгэй спортсменүүдэй дунда республикын чемпионой нэрэ солотой болоо. Тиигэжэ Хориин командада «Урожай» бүлгэмэй дамжуулгын кубок, диплом барюулагдаа.

Б. ЛАЙДАПОВ.

...ОЛОЙ ...Э

...итературын үндэһэ та- ...гэн Хоца Намсараевич ...й түрэһөөр 80 жэлэй ...агдаһан уран зохёолой ... Хурамхаанай интер- ...ила үнгэргэгдэбэ. Тэ- ...аймадахи классай һу- ...Бубеева Х. Н. Намса- ...охы ажал ябуулга ту- ...агыгээр хөөрэжэ үгөө.

...һургуулиин уран зо- ...ожогто хабаадалсагша ...араевай шүлэг, рассказ- ...ыһан байна.

В. ГАРМАЕВ.

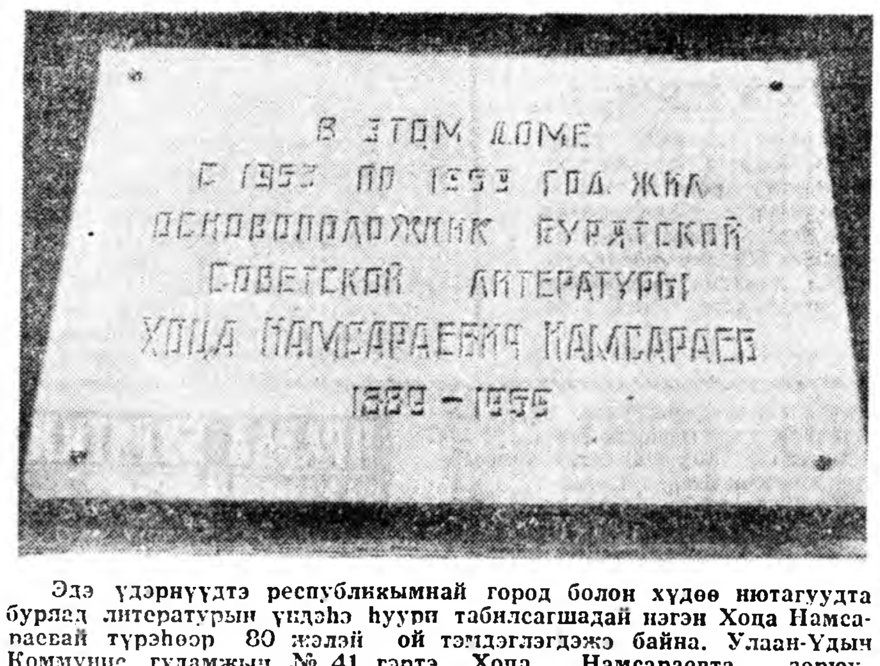

Эдэ үдэрнүүдтэ республикымнай город болон хүдөө нютагуудта буряад литературын үндэһэ һуури табилсагшадай нэгэн Хоца Намсараевай түрэһөөр 80 жэлэй ой тэмдэглэгдэжэ байна. Улаан-Үдын Коммунис гудамжын № 41 гэртэ Хоца Намсараевта зорюулагдаһан дурасхаалай самбар уржадар хадагдаа. Энэ гэртэ Х. Намсараев һүүлэй үедэ ажаһууһан юм.

Э. ЛАПИНАЙ фото.

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ ХИЛЫН ЦААНАҺАА РАДИО

КПЧ-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ПРАГА. (ТАСС). Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай пленум майн 29-дэ Пражска град соо нээгдээ гээд ЧТК агентство мэдээсэнэ. КПЧ-гэй Центральна хиналта-шалгалтын комиссиин гэшүүд, Чешскэ областьнуудта партийна хүдэлмэри хүтэлбэрилхэ талаар КПЧ-гэй ЦК-гай бюрогой гэшүүд ба секретарьнууд, Словакиин КП-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүд ба секретарьнууд, КПЧ-гэй ЦК-гай таһагуудые даагшанар, коммунистнууд — Федеральна ба национальна правительствануудай гэшүүд, партиин областной, районно, городской комитедүүдэй нэгэдэхи секретарьнууд, партийна хэблэлэй главна редакторнууд пленумдэ хабаадалсана. КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн Л. Штроутал пленумэй түрүүшын үдэртэ түрүүлэгшээр һуугаа.

«Мүнөөнэй политическэ оршон байдалда партиин бэелүүлхэ гол зорилгонууд» гэһэн элидхэл КПЧ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Г. Гусак хэһэн байна.

Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Москвада болохоёо байһан уласхоорондын зүблөөндэ элидхэл тухай мэдээсэлые, эмхидхэлэй асуудалнуудые пленум мүн лэ зүбшэн хэлсэхэ юм.

Пленум хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

ЗҮБШӨӨҺЭН ХАРЮУ

ВЕНЭ. (ТАСС). Европодохи аюулгүй байдалай асуудалаар Хельсинкидэ зүблөө үнгэргэхэ тухай Финскэ правительствын үүсхэлые Австриин правительство зүбшөөһэн байна. Иимэ зүблөө зарлахые Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүд Будапештдэхи хандалга соогоо дурадхаһан байгаа бшуу.

МОСКВАДА БОЛОҺОН КОНФЕРЕНЦИИН ДОКУМЕНТНҮҮД ООН-ой ГЭШҮҮДЭЙ ДУНДА ТАРААГДАБА

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Нацис гэмтэдые хэһээхэ асуудалнуудаар уласхоорондын конференциин хандалгые болон резолюциие экономическа ба социальна соведэй, мүн Генеральна Ассамблейн тусхай документ болгон ООН-ой генеральна секретарь У Тан СССР-эй ООН-ой дэргэдэ байдаг сагүргэлжын түлөөлэгшэ Я. А. Малигай гүйлтаар тараагаа.

Урдын эдэбхитэй нацистнууд дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр хорин таба шахуу жэлэй үнгэрөөд байхадашье, Баруун Германиин гүрэнэй аппарадта, бундесвертэ, экономическа захиргаанай органуудта, цэхалгын ба соёл сурталай центрнүүдтэ элитэ тушаалнуудые даадаг, ороной гадаадын ба дотоодын политика тодорхойлгодо эдэбхитэй үүргэ дүүргэдэг зангаараа гээд Москвада 1969 оной мартын 25-һаа 28 хүрэтэр болоһон тус конференциин хандалга соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Хүнэй эрхын талаар комиссиин элидхэлые, «сэрэгэй гэмтэдые, хүн түрэлтэндэ эсэргүү гэмтэ ябуулганууды хэһэн хүнүүд тухай асуудалай» талаар хүнэй эрхын хэрэг эрхилдэг комиссиин резолюциие экономическа ба социальна соведэй 46-дахи сессиин тараалгатай дашарамдуулан Москвадахи конференциин документнүүд тараагдаһан байна.

Жак Дюкло телевиденеэр үгэ хэлэбэ

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин Коммунис партиһаа президентын тушаалда кандидат Жак Дюкло майн 28-най үдэшэ телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, Франциин ажалшадай һанаагаа ехээр табидаг асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлээ. Хүн зоной байдал һайжаруулха, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, ажалай эрхэ байдал һайжаруулха, пенсидэ гараха наһа бага болгохо, хүдэлмэриин неделиие богонидхохо шухала байһые тэрэ дахяад онсолон тэмдэглээ.

Социальна хэрэглэмжэнүүдтэ, гэгээрэл болон элүүрые хамгаалгада тон бага мүнгэ зөөри һомолдог француз правительствын политикые Жак Дюкло эрид шангаар шүүмжэлээ.

Гадаадын политикын талаар ФКП-гэй хараа бодол тухай тогтоходоо, социальна ондо ондоо байгуулалтатай оронуудай хоорондо политическэ, экономическа ба культурна холбоо байгуулхые француз коммунистнууд оролдохо байна гээд Жак Дюкло мэдүүлһэн байна.

Гүрэнэй хиналтада абтаба

АЛЖИР. (ТАСС). Орон доторхи хариин монополинуудай ябуулгануудые хизаарлаха талаар Алжирай правительство шэнэ шухала алхам хэбэ. Революционно соведэй түрүүлэгшын декредэй ёһоор машина, түхеэрэлгэнүүдые худалдажа абалга имагтал механическа түхеэрэлгэнүүдэй национальна бүлгэмэй (СОНАКОМ) мэдэлдэ дамжуулан үгтөө.

Энэ хэмжээн хадаа өөһэдын машина бүтээлгын промышленностиие байгуулгатай хамта индустриализациин политика бүри амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна.

КЕРАЛЫН ҺУРГУУЛИНУУДТА ҮХИБҮҮД ТҮЛӨӨҺЭГҮЙГӨӨР ҺУРАДАГ БОЛОХОНЬ

ДЕЛИ. (ТАСС). Индиин Керала штадай 6-һаа 11 хүрэтэр наһатай бүхы үхибүүд мүнөө һургуулинуудта түлөөһэгүйгөөр һурадаг болохо. Кералын нэгэдэмэл фронтын правительство энэ шиидхэбэри баталан абаа гээд тус штадай гэгээрэлэй министр Мохаммед Койя мэдээсээ. Тус правительство өөрынгөө бюджедэй 40 процентые гэгээрэл хүгжөөлгэдэ мүнөө зорюулдаг юм.

ИСПАН ПАТРИОДЫЕ СҮЛӨӨЛХЭ

ПАРИЖ. (ТАСС). «Испанидахи эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлшэдтэ бүри эдэбхитэйгээр талархахыень бүхы дэлхэйн коммунис партинуудта, демократическа хүсэнүүдтэ бидэнэр ханданабди гээд Астуриин коммунистнуудай хүтэлбэрилэгшэ КПИ-гэй ЦК-гай гэшүүн Орасио Фернандис Ингуансо гэгшые арестовалалгатай дашарамдуулан, Испаниин Коммунис партиин ЦК-гай гүйсэдкомой хэһэн мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Суданай премьер-министрэй мэдүүлгэ

КАИР. (ТАСС). Бүхы дэлхэй дээрэхи түрүү үзэл бодолто революционно засаг түрэнүүдые Суданай шэнэ революционно правительство мэтэрнэ гээд МЕН агентствын корреспондентэй хөөрэлдэхэдөө Суданай шэнэ премьер-министр Бабикер Авадалла мэдүүлээ.

Хитад хүтэлбэрилэгшэдэй балмад хараа шугам

ВЕНЭ. (ТАСС). СССР-эй хилэ дээрэ хитад засагаархидай хэһэн харата муухай ябуулгануудые буруушааһан статьяе Австриин Компартиин «Вег унд циль» гэжэ теоретическэ журнал майн һарынгаа номерто толилһон байна. Советскэ Союз Хитадые түрижэ газараа ургэдхэхые эрмэлзэнэ гэжэ тоолохо үндэһэ баримта үгы гээд журнал бэшэнэ. Хитадуудай хэзээдэшье һуугаагүй, үни холоһоо Россин мэдэлдэ байһан совет Алас-Дурнын газарые Хитад дайгаар абажа шадахагүй, нимэ һанаашалгань бүтэхэгүй.

Хэдэн жэлэй турша соо США-тай ямаршье арсалдаа тулалдаа гаргахаһаа Хитад зайсана, нүтөө талаһаа Индитэй болон Советскэ Союзтай хилын шуһата тулалдаануудые үүдхэнэ. Энээниинь империализмтай Хитадай үгэ хэлээрээ мээрхэлдэлгэ далдалжа шадаагүй гээд статья соо хэлэгдэнэ. Иимэ юумэ хэдэг дээрэһээ Хитад өөрыгөө нилээд ехээр гансаардуулаа, оронойнгоо дотоодын ба гадаадын байдалые һайжаруулжа шадаагүй. Энэ оршон байдалые американ империализм хэрэглэнэ.

Аялга

УЯНГАТА ДУУШАН

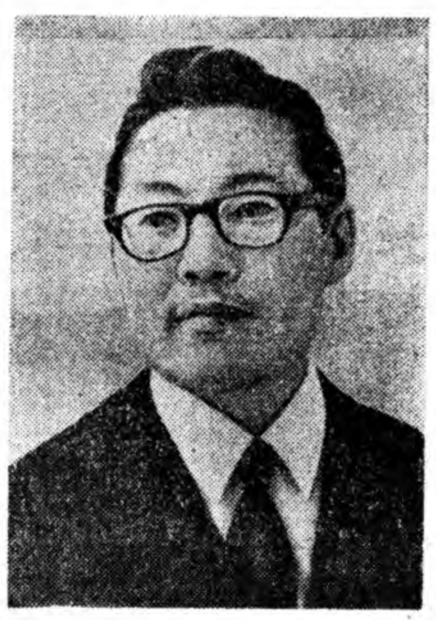

Табан жэлэй тэндэ манай радиокомитедэй концертнэ студи дотор табяатай микрофоной урда нюдэндөө шэл зүүһэн, хүрин улаан шарайтай, нюргаар үндэр бэетэй дуушанай хэдэн шэнэ-шэнэ дуунуудые дуулахыень бидэ миндаһан дээрэ буулгажа байбабди. Энэ буулгабарида хабаадалсажа байһан хүнүүдэй хажуугаар бусад зон сугларжа, дуушанай өөрын онсо илгаатай хоолойгоор дуулахые ехэ һонирхон шагнаа һэн.

— Энэмнай хэн дуушан гээшэб? — гэжэ байгаад тэндэ сугларагшад радиогой хүгжэмэй редакциин редактор Даша Самбоцыреновһээ асуугаад һалабагүй.

— Жамсаран Дармаевич Дандаров. Манай Улаан-Үдын Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин багша. Ленинградта консерватори дүүргэжэ ерэһэн,— гэжэ тэрэнь богонихоноор харюусаба..

Удаань дуушан Жамсаран Дандаров хэдэ дахин манай радиогой байшанда ерэжэ, үшөө олон дуунуудые дуулахадаа, зөөлэхэн, уянгатай, хүнэй дура сэдьхэлдэ хадуугдамаар дуунуудые гүйсэдхэдэг һэн.

Нэгэтэ залуу дуушан бидэнтэй хөөрэлдэжэ һуухадаа, өөр тухайгаа зарим тэды хөөрэжэ үгэһэн юм: «Эхэ эсэгэ хоёрни юрын малшад ябаһан, бага балшартам наһа бараһан. Теэд ганса эгэшынгээ аша туһаар, тэрэнэй оролдолгоор Шэтын областиин Угдаан нютагта интернат һургуулида һуража, арбадахиие дүүргэжэ гараад, Улаан-Үдэ хотодо һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ зорилготойгоор хүрэжэ ерээ һэм». Теэд хаана ямар һургуулида орохо байһамни үни хада элирэнхэй байгаа. Бага наһанһаа үндэһэн буряад арадайнгаа аялга дуунуудые мэдэдэг байһан хадамни, «дуушан болохо ёһотойш гэжэ нютагаймни зон хэлэдэг байгаа».

Тиин 1955 оной намар Жамсаран Дандаров Улаан-Үдын хүгжэмэй училищиин студент болобо. Тус училищида хоёр жэлэй туршада СССР-эй арадай артист Лхасаран Лодонович Линховоиндо һуража байтарнь, Ленинградай консерваторидо һуралсалаа үргэлжэлүүлхыень училищиин зүгһөө тэрэниие эльгээһэн юм.

Ленинградай консерваторидо табан жэлэй туршада доцент Н. И. Плещаков, багша Н. Д. Болотина гэгшэдэй дуунай класста һуралсаба. Энэ класста мүн лэ манай Совет орон дотор, хилын саанахи оронуудташье мэдээжэ болоһон, П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ бүхэсоюзна конкурсын лауреадууд В. Атлантов, Н. Охотников һуралсаһан байха юм.

Хүгжэмэй мэргэжэлэй дээдэ һургуулиие дүүргэмсээрээ, түрэл Буряад нютагаа бусажа ерэбэ. Тиин Улаан-Үдэеэ ерэн сасуу, урдань һураһан түрэл училищидаа багшаар ажаллаха гэжэ шиидээ.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо ажалһаа сүлөөтэй саттаа Жамсаран Дандаров арад зоной дунда шэнэ дуунуудые нэбтэрүүлхэ харюусалгатай хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа эхилбэ. Залуу дуушан Жамсаран Дандаров манай радиогоор хорёод гаран дуунуудые дуулажа, өөрынгөө бэлиг шадабаряар, шэнэ дуунуудаар шагнагшадта һайшаагдаа.

Шэнэ дуунай бии боломсоор, арад зоной дунда таран ошохо жэгүүртэ дали тэрээндэ олгохо гээшэ хүндэтэй хэрэг.

Мүнөө үедэ композитор Базар Цырендашиев поэт Даша Дамбаев хоёрой «Сэлэнгэ» гэһэн дууе хэн мэдэхэгүйб даа! Энэ дууе анха түрүүн Жамсаран Дандаров дуулажа, уран үгэтэй, уянгата һайхан аялгыень олонниты анхаралда хүргөө бшуу. Тиин энэ дуун бии боломсоороо олондо һайшаагдажа, гансата ... хаанагүй дуулагдадаг болоһониинь эли. Эндэ дуушанай үүргэ шилээдгүй ехэ. Мүн лэ Чингиз Павлов, Ц-Б. Бадмаев гэгшэдэй найруулһан «Морн урилдаан» гэһэн дууе Ж. Дандаров дуулажа, агаарай долгиндо анха түрүүшынхеэ зэдэлүүлээ һэн.

Бүри Улаан-Үдын училищида һуралсажа ябахадаа, 1957 ондо Моцартын «Дон Жуан» гэжэ опероһоо Лепореллын ари, Шубертын «Харгы замдаа» гэһэн романсые, «Сэргэдээ байхадаа», «Байсын шулуун» болон хэдэн буряад дуунуудые Жамсаран Дандаровай дуулаһыень һанаа. Дуушанай репертуарта шэнэ дуунууд улам бүри олошоржо, жэлһээ жэлдэ нэмэжэ байдаг.

Теэд дуу дуулахадаа, дуунай гүнзэгы бодолые тодоор харуулха, аялгыень у я н г а т у у л а н, өөрынгөө сэдьхэлэй гүн сооһоо гаргажа шадахын тула онсо бэлиг хэрэгтэй. Тиимэ бэлиг Жамсаранда бии.

К. БУБЕЕВ,
Улаан-Үдын телестудиин режиссер.

АЗИЗ НЕСИН, *турциин уран зохёолшо*

АЛЬГАН ТАРАГ

РАССКАЗ

Кофейнэ соо пяс байса альгадаха абяан соностобо. Бүлэг бүлэгоороо һууһан хаарташад дуу шуугаа гансата хуряажа, альган тарагай абяан тээшэ эрьебэд.

Айхабтар томо бэетэй абарга эрын үрөөһэн хасар альган тараг амасаһандаа улаан бүлүү болонхой эгээн түрүүн обёоротдобо. Альгадаашань хэн бэ гэжэ абаһаар тухайлмаар, ташарайгүйхэн хүн аймхай нюдөөр урдаһаань шэртэжэ байба.

Ээмдэнь арай хүрэмэ бэетэй аад, һэнгэргүйгөөр гар хүрэһэн энэ ардайн тахуулиие тэрэ хүйхэрынь хайшан гээд лэ эмэрижэрхигшэ ааб,—гээд, тэндэ һуугшадай хараһаар байтар, хүлеэтдээгүй, энеэдэтэйшье үйлэ эхилжэ, тэрэнь: «Шамайе сүүдтэ үгэхэеэл үгэхэб», гэжэ байжа хашхарба. Саашадаа юун лэ болоошо ааб,—гэжэ һонирхолоор халиһан кофейнэ шэмээгүй шэгээрээ.

Зантагар эрэ залгаа столнуудай саагуур һууһан зониие зайлган хараад:— Баран хараа бэзэт?!—гэжэ гэршэ бариһан бүдүүн хоолойгоор хүнхиноод, һанаагаа амаржа үрдеэд байһан альгадааша тээшээ эрьен:

— Полицида ошоё!—гэбэ. Теэд тэрэнь аляһа намнаһан мэтээр гараараа зангажархёод, хамар дороо жэгтэйгээр гүбэрөөд абаба. «Хаяя саашань»,—гэнэ гээшэл ха.

Бэлээр ошожо үгэхэтүй ха гэжэ тухайлһан юм һэн гү, альгадуулһанайнгаа хорондо нүгөөдэнь түргэхэн гаража ошохотой хамта, нааданшье эхилжэ, кофейнэ хуушан түхэлөөлөө шэмээтэй болобо.

Уданшьегүй мүнөөхи хүйхэрынь полициин ноёниие дахуулжа ерээд, альгадааша тээшэ сэхэ заажа:

— Энэ!—гэжэ үзэн ядангяар гүбэрөөд, столнууд тээшэ үлын: зоной хараһаар байтар,—гээд нэмээбэ.

Набтар бэетэй напшалдаашые дүтын столдо һууһан дүрбэн эрэшүүлтэйгээр полициин ноёной туужа участогтаа асархадань, альгадуулһан хасарһаа альгаа һалгаагүй үнөөхинь:

— Ноён комиссар, би энэ хулиганиие сүүдтэ үгэхэмни. Намайе сохёо. Гэршэнэр байна,—гэбэ.

Тэрэ комиссарай бултанай документ, адресуудые шалган уншажа байхадань, полициин нүгөө этигэмжэтэ, машинка дээрэ пишаганаса сохино.

Гомдол баригшань альгадаашые оройдоошье танихагүйлби гэжэ баталба.

— Бидэ юушье хараагүйлди,—гэлдэжэ, гэршэ болохо дүрбэниинь гэнтэ мэлзэн гэмэрэлдэбэд.

— Үнгэрхэдөө альгадаһан абяашье дуулаагүйбди гэхэтнай гү?— гэжэ томо эрэ енгэлбэ.

— Тиимэ даа. Эдэнэр хараашьегүй, дуулаашьегүй. Гэмээ арсанагүйб. Энэ хүниие үнэхөөрөө альгадааб,—гэжэ эбдүүсэн хэлээд, ташарайгүйхэн бэетэнь ташаагаа тулан, болоһо байгаа үйлые балайшье тоохогүй хэбэртэй.

— Юундэ? — гэбэ комиссар.— Арсалдаа гүт? Али таниие доромжолоо гү?

— Үгы. Би бүри танихашьегүйлби, энээниие.

— Гм!.. Юун дээрэһээ болоо юм. Хөөрэгтылши, хүн шэнгеэр.

Тэрэнь хөөрэжэ захалба.

— Үсэгэлдэр үдэшэ ажалһаа ерэхэдэм, байрым эзэн түлбэреэ түлөөгүйт гэжэ гэрэлгүй болгоод байгаа. Үдэшэндөө ото харанхыгаар һуутаад, унтахаяа хэбтэхэдээ, үглөөгүүр болотор үргэһэм хүрөөгүй. Хайрата эхэмни хоёр жэлэй хугасаа соо хэбтэрнин үбшэн юм, нэгэ үедэ үбшыень бууруулха эмэй тобьёт бэшэжэ үгөө һэн. Теэд мүнөө тэрэнь олдохоо шухаг болошонхой. Үглөөгүүр зүүн гараа хүдэлгэхэ тэнхээм ахирдажа байба. Ушар юуб гэхэдэ, шагаабариимнай шэл хахарһаар гурбан һара дүхэхэнь. Тэрээгээр оройһон хүйтые матаргай, мүрэйм хуянгууд татаа юм аабза. Шэл олохо гээшэ хэсүү. Ямаршьеб хари гүрэн сонхын шэлээр хангадаг аад, болёо юм гэлсэгшэ. Нимгэн хүнжэлөө сонходоо үлгэнэбди. Юун халха болохоб даа. Байраарнай бүхэли һүниндөө һалхин зайгуултадаг. Унтариһаа бодоод, тодорхойгоор үгэлһэндэм хүлисэгты, туалет ошобо гээшэб. Эзэмнай угайдхадаа тэндэшье уһа хаажархиһан байгаал. Газаа бороо хүнэг һуулгаар адхаһандал орожо байба, теэд водопроводой кранһаа дуһалшье унанагүй. Байрадаа бушуухан бусахадам, гэртэхимни даамайгаар даарандаа шэшэрэлдэн һуубад. Түлишэ нүүрһэ абаха бэшэг ордершье манда үгтөөгүй һэн. Заахан түлеэмнай зун хада зууха пеэшэнэймнай шииг хатаагаад дууһаа бэлэй. Теэд мүнөө, энэ үбэл дунда түлеэ яажа олохобши,—гэжэ хуурай хоолойгоор хэлээд, хиидэ гарнуудаа арбагануулан үргэлжэлүүлбэ.— Почтальоной газетэ асархада, гаршапуудынь гүймгэ харабаб: «Гоё һайханай конкурс!», «Галатасарай» футболоор оронойнгоо чемпион!», «Таможнодо гурбан зуун тонно кофе үжэжэ байна!», «Абидин Давер» пароход байрадаа жэбэрһэн тула тамаралгада ябахаяа болибо!». Гэнтэ гэрһээ шадаал һаа шамдуухан арилха дурам хүрөөд, богоһо багтаа сүүдэй гүйсэдхэгшэ байрынгаа эзэнэй адвокат хоёрто тоггоотдобоб. Байрын мүнгэ түлөөгүй һэмнайбди. Эзэмнай сүүдтэ үгэбэ ха юм. Зөөриемнай абахаа сүүдэй чиновнигуудай ерэхэдэ, газар доро орохоор эшхэбтэр байгаал. Юуб гэхэдэ, манайда энэ гэхэ һэнэгтэй эд зөөри байхагүй.

Адвокат албан хэрэгээ эхилбэл даа:

— Энээхэн хүшэгэшье һаань абая!...

Саахарай томо хайрсаг соо обоолжо дараһан үнгэ бүриин бүдэй үртэһэ, таһархай хүнжэл, үмхирһэн үмдэнүүдыем далдалһан бүдэй таһархайе хүшэгэ гэжэ һанаад, ходо татажа абамсаараа дураа гутан хаяжархёод:

— Радиоприёмник! — гэжэ олзуурхаба.

«Жэлдээ арбан һара соо заһабарида байдаг радиоприёмник нэрэтэй энэ, «бурханай» хэһээлтые ябэ абаг»—гэжэ һанажа байгааб, — «Хүдэлхэш, хүдэлхэш, харин хамаг зэдыш хуу тэрэ залгиха. Хэн мэдэбэ, тэрээнһээшье боложо үгытэй ааламдеэ...».

Гэрһээ гарахадам, һамгамни.

— Басагамнай һургуулида ошоогүй гэжэ бү марта, — гэбэ.

— Юундэ?

— Спортивна костюмтай, сагаан резинэ шаахайтай ерээгүй һаань, һургуулида оруулхагүйбди, — гэжэ батша захяа. Яаха зонбибди?

— Зай, зай, — гэжэ гараараа зангажархёод, гаража ошоходом:

— Оливково тоһомнайшье дууһаал.., — гэһээр үлэнэ бэлэй.

Үйлсэдэ гарахадаа ажалһаа гээгдэшэһэнээ һая ойлгоод: «Болохо юумэнь болуужан, конторо руу харагдахагүй байна» гэжэ бодобоб. Уһа ехэтэй бороогой адхархашье гээшэнь аргагүй. Манай үйлсөөр трамвайшье ябахаа болинхой. Хахад час болоод лэ автобус гарахадаашье, хоёр үүдээрнь халима зон ябадаг.

Хайшаашье ошохоёо мэдэнэгүйб. Харин хоёр гуталаарни дүүрэһэн уһан забда залигүй пялшаганана. Урдаһаам ерэһэн нэгэ залуухан хүбүүн үнгэрхөө ябатараа:

— Хүлисыт, — гэбэ.

«Саг асууханъ» гэжэ һанаһам:

— Манай команда хэр наадаба хаб, дуулаагүй гүт? — гэбэл даа.

Ай бурхан!... Футбол һанахаһаа байтагай...

Дааралһандаа яаражал ябанаб. Урдаа кофейнэ обёороод, оробоб. Аяга сай захяад һуутарни, энэл хүн ойром ерэжэ һуутаад, газетэ уншажа захалба. Харин минии толгой соо эгээл уйтай бодолнууд эхи захагүй хүлгэбэ:

— Саашадаа яажа ажаһууха гээшэб? Бүлэмни яалдахань бэ? Эдэ бүгэдэ юугээр дүүрэлтэйб?

— Хажуудам һуугша энэ хүн гэнтэ газетэеэ стол дээрэ шэдэжэрхёод:

— Жэрхэмээр! Орон түрэмнай оёоргүй руу унажа байна! — гэжэ хашхарбал.

«Эгээл намшуу, золгүй зоболонто хаш даа» гэжэ һанаад, һамааруулхын тэдыдэ һониноо хэлсэхэ һанаатай:

— Юун болооб, бей-эфенди? Хандаһандамни хүлисэгты, нэгэ юумэн дурытнай ехээр гутааба гү гэжэ һананам,—гэбэб.

— Тиигэнгүй яаба гээшэб! Орон соомнай футболой оромтой судья үгы! — гэжэ галзууран байба.

Намда юуншье болоо юм һэм, ноён комиссар, мэдэнэгүйб. Сэхынь хэлэнэб, мүнөөшье болотор ойлгоногүйлби. Бүхы наһан соогоо батаганаашье гомдохоогоогүй хүм. Харин мүнөө... Досоомни шудхэрэйньшьеб оньһон хүдэлжэ, энэ гарни мэдээгүйдэм хасартань ябашоол. Гэмээ мэдэрнэб. Энэ хүниие альгадааб. Теэд зорюута хадагалжа ябаһан харын һаналаар бэшэл. Сэхынь хэлэнэб, һанагдаагүй юумэн болоо. Тэрэ дары һэгээ ороходоо: «Энэ баатар намайе хулпаа мэтээр нязалханъ», гэжэ һанаа һэм. Дээдын дээдэ аллах минии гарта үзэгдөөгүй хүсэ үгэжэ, энэ хүнэй нюур худар эршэдүүлэн табяал...

Комиссар адха соогоо үргээ бажуун, шүдөө хабираад:

— Бушуу эблэрэгты, ну!! — гэжэ захирба.

Томо эрэнь хүрхын татаад, өөрынхеэ табинагүй:

— Үгы-ы...

Тиигэмсээрнь комиссар машинка дээрэ бэшэхээ хүлеэжэ һууһан полицай тээшээ эрьебэ.

— Бэшэ! Гомдол баригша улад зон соо, шанга дуугаар, гүрэн түрымнай унажа байһаншуугаар хашхараа...

— Томо эрые сабшалаагүйгөөр шэртэнэ, — Эблэрэгты, энэ дары!

Тэрэнь альган тарагай амтанда улайһан хасараа эльбэсэгээн, һанаа алдаба.

— Би зүбшөөнэб, эфенди. Эблэрэе.

Ородһоо Булад ЖАНЧИПОВ оршуулба.
(«Комсомольская правда» газетэһээ абтаа).

МҮРЫСӨӨН ЭХИЛХЭНЬ

Мүнөөдэр түмэр замшадай соёлой байшан соо ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой шанда хүртэхын түлөө боксоор гурбан үдэрэй мүрысөөн эхилхэнь.

Тус мүрысөөндэ дандаа нэгэдэхи разрядтайшуул болон мастерта кандидадуудһаа гадна, республикымнай эрхим боксёрнууд, СССР-эй спортын мастернууд: Д. Бабудоржиев, Я. Цуй Ю-Сен, Б. Зориктуев, В. Стрельников, П. Фёдоров, П. Демчук гэгшэд хабаадалсаха байна.

Манай корр.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

◇ **Дуушан тухай үгүүлэл.**

□ Залуу шүлэгшын дэбтэрһээ.

□ Шэнэ мэргэжэлтэд.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

Галина РАДНАЕВА

ГАРАА ҺАРБАЙ

Хэншье һаа,
хүндөөр бүдэрбэл,
нүхэртөө найдадаг.
Эгээл эндэ
ахирдаа һаа —
наһанай гэмшэл.
Хэндэшьеб тэрэ
хамагаа хөөрэжэ
сэдьхэлээ номгордог.
Эндэл тэрэниие
ойлгоо һаа —
наһанай этигэл.
Гоё гоёор
урдахуулһан үгэнүүд
хэрэггүйл даа,
Хүн ябаһан
нангин уялгаа
бү марта.
Гэмэрэн зэмэлхэ,
шаналан хайрлаха
үлүүл даа,
Хэрэгтэй сагтань
Гараа һарбайхаяа
бү хожомдо.

ХҮГШЭН ЭЖЫДЭЭ

Гарыем ганзагада,
хүлыем дүрөөдэ
хүргөөд намаяа,
Одоошье басагаяа
хүн болгожо
амараав гэһэншни,
Гүлмэр наһанайнгаа
сарюун ута
замые гаталхаяа
Олоной дундуур,
ажабайдал үзэхээ
ошооб ашашни.
Хүлисыш даа,
хайрата эжым,
хүлисэ намаяа,
Шамаяа орхёод,
түрэл нютагһаа
хулжаа бэшэб.
Хүн болгоһон
золойш түлөө
нэрыеш нэрлүүлхээ
Шэрэм харгын
түерэн соогуур
холые зорёоб.
Оо... Эжым,
намаяа һанаад,
хүлеэгээш удаан,
Олон бодол
һанаандаш орожо
зобоогоо даа.
Һэшхэлгүй ашаш
шиниингээ зободогые
мартаад удаан,
Һанаа амархан
тархяа эрьешоод
ябаал даа.
Харин мүнөө
ашыеш харюулангүй
хойнош гарашооб:
Зүрхэндэм сугларһан
хүндэ нёлбоһод
аминем бүтөөнэ.
Хүндүүлхэй сэдьхэлдэм
аминды шэнгеэр
эхэм һанагдаад,
Зарнмдаа гэнтэ
гэртээ, эжыдээ
ошохоёо тэгүүлнэб.

Амтатайхан нойр. Е. ЗАХАРОВАЙ фотоэтюд.

СПАССКИЙ ШҮҮГЭЭ

МОСКВА, майн 29. (ТАСС). Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө Тигран Петросян Борис Спасский хоёрой хоорондо эхилһэн мүрысөөнэй ээлжээтэ—арбан долоодохи наадан үнгэргэгдэбэ. Түрүү һуури буляалдажа ябаһан эрхим хоёр шатаршад энэ үдэр хойшолуулагдаһан партияа наадаһан юм. Тиин эдэнэрэй буха ехэ тулалдаан 58-дахи ябадалдаа дүүрэһэн. Эндэ Борис Спасский шүүжэ, дэлхэйн чемпионһоо нэгэ очкогоор урид гараба. Тиигэжэ нааданайнь тоо 9:8 болобо.

СЭНЖИР ЭКРАНУУДТА

14 часһаа 19 час хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 14.05 минутаһаа орон доторхи һонин. 14.50 минутаһаа үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 15.20 минутаһаа «Марксистско-ленинскэ философиин үндэһэ һуури шудалагшадта туһаламжа» гэһэн дамжуулга. 15.50 минутаһаа «СССР-тэ Болгариин соёлой үдэр» гэһэн дамжуулга. 17.05 минутаһаа орон доторхи һонин. 17.30 минутаһаа Махачкалагай телестудиин программа. УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 19 часһаа футбол. «Сэлэнгэ» — «Кузбасс» командануудай хоёрдохи хахадай наадан дамжуулагдаха. 19.45 минутаһаа «Уласхоорондын асуудалда зорюулагдаһан» дамжуулга. 20 часһаа «Лебедев-Кумач» гэһэн киноочерк. 20.20 минутаһаа хүгжэм. 20.30 минутаһаа 23.30 минута хүрэтэр Москваһаа дамжуулга.

ЗОЛ ЖАРГАЛ, АМЖАЛТА ЮРӨӨ[Л]

Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдын хореографическа училищиин һурагшадай тоосоото концертнүүд болоо. Улаан-үдынхид тус училищида хүүгэдэй тоосоото спектакль хаража амташанхай хадаа мүнөөшье тэдэнэй концертнүүдтэ олоороо ерээ.

Хэрбээ урзанда «Щелкунчик», нёдондо «Фея кукол» гэжэ баледүүд табигдаһан һаа, мүнөө жэлэй концертын программада классическа танцаһаа эхилээд, арадай хатар хүрэтэр олон янзын номернууд оруулагдаһан байба. Жэшээнь, Ф. Шопенэй хүгжэм дээрэ табигдаһан «Романтическая грёза», (шопениана), Григэй «Саһан хүүхэн ба долоон гномууд», Герро-Ромын «Гавот», Даргомыжскиин «Цыган хатар», «Ородой шог зугаатай хатар», Лядовай «Хүгжэмтэ хайрсагхан», Батуев Майзель хоёрой «Инаг дуранай түлөө» гэжэ баледһээ гурбан хүнэй гүйсэдхэхэ хатар, буряад арадай «Хуранууд» гэжэ хатар хүнүүдые һонирхуулаа.

Училищи дүүргэхэеэ байгшадһаа Галина Аханова (Ф. Шопенэй «Романтическа грёза» соо прилюд, Герро-Ромын «Гавот». Даргомыжскиин «Цыган хатар», Сэсэг Рабсалова, Аркадий Дашиев (Лядовай «Хүгжэмтэ хайрсагхан»), Анатолий Перепечай, Николай Карнаухов болон бусад яһала бэлиггэйхэнүүд байһанаа харуулжа, хүн зониие баясуулба.

Һаяхан училищида баяр баясхалангай линейкэ зарлагдажа, энэ жэлдэ дүүргэһэн арбан долоон хүбүүд, басагадта диплом болон тусхай тэмдэг барюулагдаба. Тэдэнэй юһэниинь Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй театрта, найманиинь хатарай «Байкал» ансамбльда хүдэлхөөр эльгээгдээ.

Орон доторнай хореографическа хорёод шахуу училищи тоологдодог. Тэдээн сооһоо улаан-үдынхинь эгээл залуу: оройдоол гурбадахи жэлээ залуу артистнарые дүүргүүлжэ байна. Тэрээнһээ гадна Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ хатарай артистнарые бэлдэдэг гансахан гуламта мүн.

Гэбэшье Улаан-Үдын хореографическа училищи урдаа табигдаһан зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Нээрээшье, түрүүшын жэлдэ дүүргэгшэдһээ Екатерина Самбуева Ленинградта һуралсалаа үргэлжэлүүлнэ. Юрий Муруев жэлэй курс дүүргэжэ ерээд, Улаан-Үдэдэ хүдэлжэ байна. Виктор Ганженко, Евдокия Бадмацыренова, Татьяна Миханошина гэгшэд хореографическа училищинуудай бүхэроссин конкурсын [...]дууд болонхой. Тиихэд[э] Ганженко бүлэг арти[ст]... хамта Чехословакида ... гастрольдо хабаадаа.

Хореографическа учи[лищи] мүнөө жэлдэ дүүргэгшэ[дэй ...]лагдаһан баяр баясхал[анга]йкэдэ һурагшад, багш[анар, ...]рэлхид хабаадалсаа.

Һайндэрэйхеэр хубса[...] хүбүүд, басагад — мүнө[ө] училищи дүүргэгшэд ... бэлдэгдэһэн тусхай һу[...] ерэжэ һууба. Үхибүүдэй[...] түрэлхид, айлшад зэргэл[...] эзэлбэ. Багшанарынь сто[л...]гуур зэргэлбэ. Ханын ... һуража байгшад жагсаба[...]

Эгээл түрүүлэн, учили[щиин ди]ректор В. А. Лобанов ам[...] үгэ хэлэжэ, һуралсалаа [...]шэдтэ зол жаргалтай, амжалтатай ябахыень хү[...]

Эгээл түрүүлэн Ахано[ва...]маада диплом үбсүүнэй ... гээр барюулагдаба. Тии[...] Антонова, Любовь Бад[...]ва, Александр Борзин, Дашиев болон бусад хой[...]һоо ошожо, сэдьхэлэ[...]геэр дипломуудые абана[...]

Багшанарайнь зүгһөө ... арадай артистка, училищ[иин] һайханай хүтэлбэрилэгш[э] Сахьянова, РСФСР-эй ар[...]тист П. Т. Абашеев, опе[ро] баледэй театрай бале[...] А. Г. Батубаева, түрэлх[...]һөө А. В. Гусев, Ц. Б. А[...]лон бүлэг һурагшад ама[...] үгэнүүдые хэлээ. Долоо[...] сай һурагшад училищи дү[...]дые амаршалжа, гоё һай[хан] гүүдэй баглаа барюулба. һүүлдэнь училищиин эгэ[...]хан һурагшад — эдир п[...] барабан, горнын хүгжэм[...] таяа орожо ерээд, хонг[...] хоолойгоор амаршалжа, а[...]төө хүшэршье, хүндэтэйш[...]дань амжалта хүсэн юрөө[...]

Училищи дүүргэгшэд[...] Сэсэгмаа Ахановада үгэ ... сэдьхэлээ хүдэлһэн сэбэр[...]ряад басаган урда гараад ... искусствын орёо бэрхэ ... нюусада һургаһан багш[...] өөрынгөө болон нүхэдэйн[...]һөө сэдьхэлэй гүн баяр ...

Үшөө нэгэ бүлэг артис[т...]ряадай искусствын ажал ...шадай бүлэдэ нэмэбэ. Үн[...] һуралсалай жэл ингэжэ ... Үшөөл иимэ линейкэнүүд ... щиин һурагшадые, багш[...] хүлеэнэ. Тэдэнь ходол ам[...]жалтатай байгуужаг!..

Ц. ДОНД[...]
манай [...]

ПОЭДЭЙ ҮГЭ

Дагестанай уран зохёолшо Эффенди Капиев суурх[...] үнинэй. Илангаяа лезгин арадай дуушан (ашуг) Сулей[ман] Стальский тухай бэшэһэн «Поэт» гэжэ номынь угаа һон[ир]той. Эндэ новеллэ, дневник, домог, гар бэшэг дээрэхи тэм[дэглэл] гэхэ мэтын зүйлнүүд тааруулан оруулагдажа, тэрэ номые[нь ...]со шэнжэтэй болгоо.

Мүн хадын арадуудай мэдээжэ дуушадай номуудые су[...]лан оршуулжа, «Шулуун дээрэхи һиилүүр» гэһэн ном бол[...] гаргаа юм.

Дайнай эхилхэдэ Э. Капиев фронт ошоод, хэдэн уран [...] очеркнуудые бэшэһэн байха. Мүн фронтовой дэбтэр соого[...]һэн тэмдэглэлнүүдынь удха шанараа хэзээшье гээхэгүй. [...] бэшэхэ гэһэн юумэеэ хэжэ үрдингүй. 1944 оной январьда ү[...]нэй шалтагаанаар наһа бараа һэн. Дагестанай энэ гайха[мшаг] хүбүүн мүнөө аминды мэндэ ябаа һаа, байгша оной мартда [...]тай болохо бэлэй.

Уран зохёолшын гэрэлтэ дурасхаалые тэмдэглэн, «[...]» гэжэ ном сооһоонь багахан хэһэг оршуулжа толилбобди.

...Үүдээр тудаһан наранай туяа шала дээгүүр һолжорһоор, саклиин буланда хүрэжэ, хибэсүүдые гэрэлтүүлбэ. Сулейман бага зэргэ хүдэлэн, шалаагаа гаргажа, тулгуураа гарһаа табингүй, яаралгүйхэн дуугарна. Нюдэниинь тэнюун, заримдаа гунигай шэнжэ үзэгдэхэдэл гэнэ.

— Шагналши, Габиб! Хэлэһэн хүн таридаг, шагнаһан хүн хададаг.

Шагналши даа. Минии зүрхэн хооһорхонь гээд юундэ айнагүйбиб, юундэ эсэшэгүйбиб гэжэ хөөрэжэ үгэһүү. Залуу наһан ехэ юумэн гээшэ ааб даа. Зүгөөр гансал залуу наһан юуншье бэшэбшэби даа, хүбүүн. Ши ойлголши: бодото поэдэй сэдьхэл сэсэрлиг мэтэ һалбаржа байха зэргэтэй. Һайн үрэнүүд үндэр модондо ургадаг, харин тэдэниие ургуулха хэрэгтэй. Дүршэл ехэтэй, сэдьхэлээр залуу хүн поэт гээшэ. Тэрэнэй дуран зунай наран шэнги дэлгэр баян байха (сэсэрлигэй мүшэрнүүд наран доро сэсэглэнэ ха юм!), харин зэбүүрхэлгэнь аадарай үеын мүрэн шэнги бурьялма байхал (сэсэрлиг модоной үндэһэн шиигһээ амидарна ха юм!). Энээнгүйгөөр ажабайдал һүнэшэхэ, сэдьхэлэй сэсэрлиг удангүй хооһон губи болошохол.

Үнэхөөр дуран, үнэн сэхэ зэбүүрхэл гээшэ шубуунай хоёр дали мэтэ нэгэ бүхэли юм, тэрээгээр лэ бүргэдүүд ниидэдэг гэжэ залуудаа дуулагша һэм. Далиингаа бүхэ байха тума бүргэдүүд улам дээшээл ниидэдэг ха юм. «Ниидэ!—гэжэ багшанарни намда хэлэгшэ һэн.— Дайсанай үзүүлһэн багаханшье гомдолые бү хүлисэ, хүлисэхэ тумаа зэбүүрхэлэйнгээ далиһаа нэгэ үдэ гээжэ, улам [...] орохош. Хэрбээ бусад[...]нуудай харсага мэтэ һ[...]рин поэт бүргэд байха з[...]ниидэ, далияа үргэнөөр [...] Намһаа абьяас тухай х[...] асуухадань, «Ниидэ!» г[эжэ] мэтэ харюусагшаб. Энэ[...]ранай эхилдэг хуули ха [...]

Залуудаа зүүн дали[...]ранай дали—баруун т[...]һулабтар һэн. Юундэб[...] тинхэдэ дурлаха юумэн [...]гүй, харин үлэмжэ ехэ[...] ядагша һэм. Залуу наһ[...] гашуудалай тээбэри[...] Ядарал зоболонгой хүр[...]һэн дээрэһээ далияа д[...] забһар намда байгаагүй[...]

Элһэн губи, даба[...] хүндэлэн замни гарадаг[...] Тэрэ элһэндэ хүнэй мүр[...] гэжэ байгаагүй. Да[...]һан лэ худагууд д[...]уһаниинь хэлыемни [...] дагша һэн. Урдаһаамни т[...] һалхин эрьюулгэтэн, [...]найгуулха. Бүдэржэ уни[...] бодогшо бэлэйб. Хүн б[...] өөрын Багдад гэжэ бии [...] даа. Бишье өөрынгөө Б[...] ошохо харгы олохо гэжэ[...]шэ һэм. Тинхэ үедэ [...] үнэн сэхэ хүн элһэн [...] махажа ябаха үйлэтэй [...] Тэрэнэй Багдад үшөө ол[...] тэрээндэ ошохо дардам[...] хэншье мэдэхэгүй байһа[...]

Багдадай үүдэнэй дэр[...]рэһэн таанарта ямар һ[...]шэб! Ах, эдир хүбүүн[...] дайнгаа олдоһон хойно [...] түлөө үхэхэдэшье болохо, жаргал би хүсэхэгүй һэ[...]мэл даа. Харин манда б[...] байгаал...

А. СОДНО[...]
ородһоо орш[уулба].

«ПРАВДА БУРЯТИИ» МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Мал ажалда — үдэр бүриин анхарал» гэһэн статья. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: партийна хроника. «Арадай баялиг гамнаха, хямгадаха» гэһэн республикын прокурор Б. Цыденжаповай статья. Фоторепортаж.

Гурбадахи хуудаһанда: Крупскаягай В. И. Лен[ин]... дурасхаал. Редакцида ер[...] шагуул. Дэлхэйн һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «...ботний огонек».

Редактор Ц. Ц. ЦИБУД[...]

Н-02541. Зак. №